

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 28-lea.

Nr. 246.

1938

133502

Fire de nalbă

povestiri

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sabin G. Truția.

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Trăiană“, s. a., Sibiu.

Prețul 5 Lei.

„Asociațiunea pentru literatura Română și cultura poporului român“, „ASTRA“.

Intemeiată în 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.

Președinte activ:
Dr. Iuliu Moldovan.

Vice-președinte:
Dr. Gh. Moga.

Vice-președinte:
Dr. Gh. Preda.

Vice-președinte:
Dr. Sabin Erușianu.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

 E datoria fiecărui bun român să sprijinească „Asociațiunea“, cefind publicațiile ei și înscriindu-se de membru.

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunei“, odată pentru totdeauna.	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunei“, odată pentru totdeauna.	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunei“, anual	„ 30.—
Membru ajut. al „Asociațiunei“, anual	„ 10.—

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 28-lea.

Nr. 246.

1938.

Fire de nalbă

povestiri

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sabin G. Truția.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504401

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Trăiană“, s. a., Sibiu.

Prețul 5 Lei.

Testamentul.

Ion Mărgineanu începuse viața sărac. Din cei patru frați ce-i avea, el fiind cel mai mic, nu moșteni din averea părintească decât un cavai, din care cântase tatăl său vreme de cincizeci de ani.

Fiu de cloban, îl erau dragi și lui oile. După moartea tatălui său, fugi dela casa părintească și, după ce hoinări o vreme, încoace și încolo, fără nici un rost, intră în slujba unui gospodar înstărit, în ctuda fraților săi, cari erau nevoiți să-și caute de-acum argat pentru plată. Cavalul încrustat cu inele de argint îl luase cu el. Când ajunse holtel, îl spuse stăpânului său „bună ziua” și, punând banii ce-i adunase din slujie în chimir, se apucă de clobănie. Fîre visătoare, îl făcea multă plăcere să umble în urma oilor, cântînd din cavai. Cu milităria nu trebuia să-și bată capul. Când era băiețuș de zece ani, frații lui îl desmierdară cu atîta dra-

goste, că rămase schiop de-un picior. Acum nu mai simțea deloc dureri, dar când umbla grăbit, se putea pricepe ușor că schiopătează. În sat nu cobora decât în timpul iernii. Flăcău voinic și frumos de altminteri, nu se îmbulzea la horă, fiindcă fetele — vorba ceea: „părul lung și mintea scurtă“ — îl luau în râs, spunându-i Ion „Schiopul“.

Împrejurarea aceasta, care la început îi pricinui mult amar, îl făcu să trăiască retras și să-și stea de vorbă numai cu gândurile lui. După câțiva ani, renunță pentru totdeauna la gândul însurătorului. Dragostea lui se concentrează de-acum asupra vieții ciobănești. Oile, brăzii, câmpiile înflorite și cei doi câni, erau pentru el totul. În această împărăție a codrilor se simțea pe deplin fericit. Când oile pășteau liniștite, se răzima în toiagul ciobănesc și cânta din caval doine din bătrâni. Erau patru turme în sat, dar cloban ca Ion nu prea se găsea. El știa să poarte turma prin locurile cele mai bune, în care se găsea iarbă din belșug și izvoare limpezi ca lacrima zânelor, așa că oile din turma lui erau întotdeauna cele mai frumoase. Alți clobani își făceau datoria numai așa... de mântulală.

Tineau oile flămânde în staul până la prânzul mare, iar seara le adunau la stână prea de vreme. Plata să se știe! Asta era grija lor. Incolo... treaba stăpânilor. Dela o vreme toți sătenii ar fi dorit să-și vadă oile păstorite de Ion. El însă, bun și cinstit cum era, rămase credincios față de stăpânii lui din trecut, cari — la drept vorbind — îl plăteau bine și se îngrijeau să nu ducă lipsă de nimic. Când adună din păstorit atâția bani, că nu mai putea să-i poarte în chimir, cumpără o casă în care să se poată scuti în timpul iernii, iar restul banilor îl dădu în păstrare la bancă. Moștenirea părintească, din care — după dreptate — ar fi trebuit să primească și el patru pogoane, o lăsă fraților săi hrăpăreți, căci nu avea ce face cu pământul. Într'o toamnă cumpără pe preț de nimic patruzeci de oi. Făcu ce făcu și le scoase în primăvară, toate cu miel și mai grase decât în toamnă, când le cumpăraseră. Le vându cu preț întreg. În toamna următoare cumpără optzeci. Afacerea îi reuși și de data aceasta. An de an banii lui sporeau și într'o iarnă sătenii se pomeniră că Ion are turmă de oi. El puse în desagă trei rânduri de schimburi, bani în chimir și:

— „Bâr oițele mele“ l... pleacă cu turma la țară.

Iar în primăvară, când se topiră zăpezile la munte, sunetul tălăngilor cari răsunau în vale și cântecul melodios al cavalului vesteau sătenilor că Ion s'a reîntors cu turma acasă. Era acum stăpân la turma lui, ba mai avea și doi argați. Și vieța aceasta de cioban hoinar a purtat-o până la bătrâneță.

Când puterile îi slăbiră și povara anilor nu-i mai îngăduiau să umble pe urma oilor, vându turma și nu-și ținu decât zece miori. Le-ar fi vândut și pe acestea, dar nu-l lăsa inima să se despartă de ele. Erău niște miori de prăsilă, din cele mai frumoase ce le-a avut în turmă. Și-apoi, în cei patruzeci de ani, cât durase fără întrerupere vieța lui ciobănească, se obișnuise atât de mult cu turma, că n'ar fi putut trăi fără să vadă în jurul lui măcar câteva oi. Pe acestea le îngrija în timpul iernii singur și le desmierda ca pe niște ființe dragi. Vara apoi, când era vreme senină, o lua încet spre munte, sprijinit în toiag. Ducea în traistă puțină merinde și sare pentru oi. Drumul acesta îl făcea în fiecare săptămână. Sosit la stână, își alegea

oișele și le dădea sare. Terminând cu asta, se așeza pe-o buturugă de brad și privea cu gândul dus alurea spre turma care se pierdea în depărtare, petrecută de sunetul tălăngilor. Ofta adânc și, sbicind lacrimile ce i se prelingeau pe obraz, o lua înapoi spre sat. De merinde își uita întotdeauna. Intors acasă petrecea singur, cu gândurile lui și abia aștepta să treacă săptămâna, pentru a merge iarăși cu sare la oi. Se svonise prin sat, ca Ion „Schiopul“ are bani atât de mulți, încât mucezesec în lada ferecată cu trei lăcate, pe care bătrânul sgârcit o îngropase în pământ, de frica hoșilor.

Svonul acesta cuprindea în sine și un grăunte de adevăr. Bătrânul Ion avea mulți bani. Sgârcit însă nu era. Dimpotrivă, îl ajuta întotdeauna pe cei săraci și ajunși la neoz. Dar faptele lui de milostente erau săvârșite în taină. Și apoi, banii ce i avea erau dați în păstrare la bancă și nu era nevoie să-i țină în lăzi ferecate, îngropate în pământ.

Când împlini optzeci de ani, nu mai putea să urce muntele.

Nepoșii, dar mai ales nepoatele, începură să-i dea acum târcoale, lingușindu-l în

fel și cîmp și aducându-i tot felul de bunătăți, nădăjduind că bătrânul le va lăsa averea prin testament.

Una îl aducea tutun și plăcinte, alta țuică îndulcită și carne de pui, iar alta pâine proaspătă, cumpărată dela brutărie.

El nu respingea nimic, dar îndată după plecarea nepoatelor, ieșea în drum, sprijinit în toiag și chema la el copiii unui sărac care locuia în vecini.

— Niculiță, măi! vino la moșu, că țarăși e rost de trăit. Dar Măricea unde e? se mira el. Spune-i și ei să vină, dar repede, că se răcesc bucatele.

Și bătrânul se întorcea în casă, zâmbind în barbă: Săracii copii! Le împărțea toate bunătățile, iar el se mulțumia cu pâinea de seară și cu clorba de borș.

— Ce mai faci, moș loane? îl întreba a doua zi cutare nepoată.

— Nu prea bine, răspundea el, că sunt bătrân și slab.

— Vai de mine! Ar trebui să trimitem după doctor să te caute și să-ți dea ceva leac, îl lingusea nepoata, nădăjduind că bătrânul va ieși acum cu cărțile pe față și îl va lăsa ei averea.

— Știința doctoricească nu mai poate să-mi ajute nimic. Am ajuns cu un picior în groapă și astăzi-mâine va ajunge acolo și celălalt.

— Ei, nu vorbe așa, moș loane, tresărea de bucurie nepoata. Nu ești d-ta tocmai atât de slăbit cum crezi. Poți să trăiești încă vreo câțiva ani. Dar spune-mi, au fost bune plăcintele ce ți-am adus ieri?

— M-da, tare au fost bune! surâdea ei, gândindu-se la pofta copiilor din vecini.

— Am înțeles că și Rodica a fost la d-ta.

— Da, nepoată, a fost și Rodica.

— Dar Saveia?

— A fost și ea de câteva ori.

— Și ți-au adus și ele una-alta.

— Mi-au adus.

— Au stat multă vreme aici?

— Așa... o jumătate de ceas, cât ai obiceiul să stai și tu.

— Nu cumva... ai adormit în timpul cât au stat ele lângă d-ta?

— Ziua nu pot să dorm. De altminteri, nu e chip să așipești când ai cu tine povesti.

— Și... au fost bune mâncărilor ce ți-au adus?

— La fel cu acelea pe cari mi le-ai adus tu, surâdea iarăși bătrânul.

— Apot da! Au rând mai bun decât mine, spunea nepoata cu necaz. Saveta are numai un copil, Rodica doi, dar eu am patru. Ele se poartă în mățăsurî și din haină 'n haină, iar eu port o pereche de cisme doi și trei ani. Numai Dumnezeu mă știe în câte necazuri trag. Dacă ar fi după dreptate, celelalte nepoate ar trebui să te îngrijească zi și noapte, căci n'au alta de lucru. Dar în loc să-și facă datoria, umblă prin sat în minciuni, cu furca în brâu și abia oșteaptă să te vadă mort. Și nu uita, moș loane, ele nu vor da sărindare pentru sufletul d-tale.

— Lasă, nepoată, o mulcomea bătrânul, va fi cum o vrea Dumnezeu.

— Așa-i, moș loane, dar până să ajungi la Dumnezeu, te jupoaie sfinții.

La rândul ei, Saveta le vorbea de rău pe celelalte. Și nici Rodica nu se lăsa mai pe jos.

Bătrânul Ion era amărît. Iși dădea pe deplin seama, că banii ce-i adunase cu cruțare și hărnicie, pot să ajungă ușor mărul de ceartă între rubedeniile lui și nu știa cum să-i împace pe toți.

Nepoții nu duceau lipsă de nimic. Aveau avere destulă și puteau să trăiască mulțumii. Dar așa e lumea. Lăcomia și nesațul e o patimă pentru unii oameni. Oricât de mult ar avea, nu sunt îndestulii. Așa și nepoatele lui.

Și necazul îi creștea și mai mult, simțind că rubedentile lui îi dau târcoale nu din dragoste adevărată, ci îndemnați numai de dorul banilor.

Până mă puteam târi de ici-colo... își zicea amărit, se făceau că nu mă cunosc. Le era rușine de Ion „Schiopul”. Iar astăzi, că mă văd în pragul morții, mă lingusec în fel și chip. Hm!... Nepoatelor mele le miroase a „mort” și e rost de „moștenire”.

Câți oameni săraci și necăjiți, cari de multeori n'au pe masa lor nici măcar o bucată de pâine, nu s'ar putea sătura din averea ce va rămâne după moartea lui, dacă s'ar găsi omul care să știe chivernisi bine și în mod cinstit această avere!?

Chiar în satul lui, sunt o mulțime de copii săraci, cari umblă de ici-colo, flămânzi, goți și desculți. Hm!... Asta zic și eu că ar fi

milă creștinească, să dai acelula care e flămând și lipsit.

Muncit de gânduri, bătrânul Ion nu mai putea să doarmă. Se întorcea în așternut de pe-o parte pe alta și ofta.

În cele din urmă, simțindu-și sfârșitul apropiat, trimise după notarul comunei. Era într'o zi friguroasă de iarnă.

— Te-am chemat, d-le not ar, îl spuse moșneagul cu glas slăbit, fiindcă vreau să fac un testament. Eu nu știu decât puțină scrisoare, d-ta însă ești om învățat și te rog să-l faci așa cum trebuie. Pentru ostenală am să-ți plătesc, cât vei pofti.

— Fii liniștit, moșule, dorința d-tale va fi împlinită. Ar trebui însă să chemăm și martorii ceruși de lege, căci testamentul numai atunci are valoare dacă e iscălit de martori.

— Știu, d-le notar. Martorii îi vom chema după ce va fi gata de scris testamentul. Când se va cîti, aș vrea să fie de față și părintele.

— Bine, moș loane. Am adus hârtie, condei, cerneală, tot ce ne trebuie. Nu rămâne decât să ne apucăm de lucru.

Moșneagul privi o vreme în gol, apoi începu cu glas domol :

— Clipa din urmă a vieții mele se apropie, d-le notar. Nu-mi pare rău că trebuie să plec din lumea aceasta, dar aș vrea ca averea ce-am adunat cu cruțare să fie folosită spre lucruri bune și plăcute lui Dumnezeu. În vremea când puteam munci am depus la banca „Creditul Agricol“ — cum i se spune — opt sute de mii și...

— Opt sute de mii?! se miră notarul.

— Chiar atâta, d-le notar. Oile sunt plug de aur, dacă le ții păstra. Și-apoi, încercă bătrânul să zâmbească, în vreme de cincizeci și câțiva ani, banii au avut destulă vreme să sporească. Cărticelele de depunere sunt aici în pernă. Am să le predau părintelui, fiindcă știu că vor fi date în loc bun. Mai am ceva bani și acasă. Aceștia vor ajunge pentru cheltuturile de înmormântare. Nepoții și nepoatele mele au avere destulă și n'ar ști ce să facă și cu banii mei. Totuși, fiindcă îmi sunt neamuri de sânge, iar eu nu am copii, celor cincii nepoți ai mei și nepoatelor, trei la număr, le las prin testament câte cincii mii de lei, iar pentru copiii lor, cincispre-

zece de toți, câte două mii. Las bisericii, care mi-a fost dragă, douăzeci de mii, iar pentru școală zece mii. Ar trebui reparat coperișul de șindilă, fiindcă plouă în ea, spre rușinea satului.

— Ai dreptate, moș loane. Să-ți ierte Dumnezeu păcatele, că bun ești la credință!

— Las alte zece mii de lei, pentru ca din banii aceștia să se sădească pomi în grădina primăriei și în cimitirul comunal.

— Bine, moș loane.

— Capitalul banilor ce va rămâne după cele ce le-am pomenit mai sus, se va păstra și pe mai departe la bancă, iar din procentele acestui capital, care trebuie să rămână neatins, se va împărți ajutor, an de an, acelor oameni și copii săraci, pe cari îl va afla vrednicul curatoratul bisericii și primăria comunală. În primul rând însă, vor fi ajutoarați copiii vecinului Nicolae. Casa și oile i le dăruese lui.

— Foarte frumos!

— Aceasta este dorința mea din urmă și aș vrea să fie împlinită. Testamentul îl vei păstra d-ta, d-le notar, dar te rog să nu-l dai în vileag până când votu încheie ochii.

Testamentul fu iscălit și cu martori.

Spre seară, moș Ioan chemă iarăși preotul și luă Sf. Taine, ca merinde pentru drumul spre veșnicie.

După plecarea preotului, moșneagul îl făcu semn vecinului Nicolae să se apropie de pat și îl șopti:

— Adu oițele în casă.

Vecinul care, la dorința bătrânului, nu s'a depărtat de lângă căpătâul lui de câteva zile, îl făcu pe voie.

Moș Ion își privi oile cu ochii înlăcrimați și luându-l pe vecinul Nicolae de mână, îi spuse cu glas tremurător:

— Oițele mele dragi le las copilului tău Niculiță. Ingrijește-le așa cum trebuie. I le dăruiesc cu dragă inimă și au să-i aducă noroc.

Ceru cavatul și, după ce îl privi o vreme în tăcere, îl strânse la piept cu duloșie. Închise apoi ochii și rămase nemișcat.

A doua zi în zori, dangătul clopotelor vestea sătenilor moartea lui moș Ion Mărgineanu, poreclit „Schtopul“, spre părerea de rău a celor săraci și necăjiți, pe cari îi milutise întotdeauna și spre bucuria rubedenților, cari nu cunoșteau încă „testamentul“.

Dascălul Irimie.

Puțini oameni s'ar fi găsit în țara „Oașulul“ cari să nu-l cunoască pe dascălul Irimie, vestit în șapte hotare pentru glasul lui de privighitoare. Înalt și bine legat, cu niște ochi negri ca tăciunele și cu mustățile mari și răsucite, părea un haiduc din vremuri de demult.

Ftu de moș sărac din munții Apuseni, nimerise într'o toamnă cu alți tovarăși de drum într'un sat din județul Satu-mare. Peste noapte poposi la casa preotului, care era om primitor cu drumarii și în deosebi cu moșii, despre cari știa că sunt săraci și necăjiți. Irimie avea pe atunci doisprezece ani. Preotul, cunoscându-l din vorbe că e bătat deștept, îl propuse — ca într'o șagă — să intre la el ca argat. Irimie primi bucuros. Dorul de „Țara Moșilor“ nu-l ispitea. Tatăl său murise de mult, zdrobit de-un brad, pe vremea când Irimie era încă în fașă. Și după câțiva ani, plecă și mamă-sa spre lumea „dreptilor“, răpusă de-o boală grea. Frații lui, mai mari decât el, nu prea dădeau semne că-l iubesc. Il purtau mereu pe drumuri, gol și desculț.

Și-apoi, la drept vorbind, se săturase până în gât să umble hai-hui prin țară, cu donițe și cercuri. Lăsă calul și donițele în grija ortacilor, iar el intră ca argat la părintele Gligor, pentru zece zloți pe an și toate hatnele: căciulă, pălărie, bocanci, țfari, suman, trei rânduri de albituri și opinci câte va putea rupe.

La casa stăpânului său, Irimie începu să ducă zile ferteite. Părintele Gligor, om drept și prietenos, îl considera ca pe-un copil al său, iar preoteasa era o femeie bună ca pâinea caldă. În tovărășia copiilor preotului, Irimie învăță să scrie și să cetească. Ba mai învăță și alte lucruri bune și folositoare. În Dumineci și alte zile de praznic mergea la biserică și, fiind înzestrat cu o minte ageră și cu un glas minunat, în scurtă vreme se obișnuie cu cântările bisericesti și cu tipicul. Dară, când crâșnicul bisericii și cantorul erau cuprinși cu munca câmpului și nu prea erau bucuroși să-și lase lucrul pentru gologanii ce-l primeau dela înmormântări și alte slujbe, părintele Gligor își striga argatul:

— Irimie măi! hai cu mine la înmormântare.

Iar Irimie știa să facă cu multă pricepere și iscusință slujba de crâsnic și cântăreț.

Când împlini optsprezece ani, într'o Duminică, intră și el în strană și cântă „Cheruvicul“ și „Priceasna“ cu un glas care îl făcu pe sătenii să-l asculte cu gura căscată.

— Țsta zic și eu că are glas! se coteau oamenii în biserică (iar femeile scui-pau „ptiupțiu“... nucumva să-l fie de deochiu).

Numai cantorul nu se bucura de norocul lui Irimie. El, fiindcă nu avea „ureche bună“, nu cunoștea „versurile“ și cânta numai așa... după „versul gurii“, adică „miorlăia“, cum spuneau sătenii. Își propuse chiar, să nu-l mai lase pe Irimie în strană. De, avea și el „ambiițe“. A rămas însă numai cu propunerea, fiindcă... în biserică preotul e mai mare și, așa fiind, el poruncește.

— Popă am să te fac! îl spuse în ziua aceea părintele Gligor lui Irimie.

Anii treceau pe neștiințe, iar lui Irimie nici prin gând nu-i trecea să plece de la casa preotului, care începuse acum să îmbătrânească. Fiul de moș prinsese rădăcini adânci în satul acesta de câmpie, unde cunoscuse și el ferietrea. La rândul lor, părintele Gligor

și soția dumisale țineau mult la lrimie și îl tubeau ca lumina ochilor. Nu e de mirat, căci argați cu tragere de inimă față de stăpânii lor, cum era el, nu prea se găseau. Era harnic și cu pricepere la toate. Unde punea el mâna, se cunoștea isprava ca după trei. Și-apoi, mai era și bălat frumos și curățel. Când soseau oaspeții la casă, cucoana preoteasă îl punea să servească la masă. Părintele, fiind om înstărit, avea întotdeauna niște cai, să sbori cu ei în lună, iar vizitiu ca lrimie nu s'a mai pomenit în țara Oașului.

Un baron ungur, care avea în hotarul acelei comune o moșie de cincisute de pogoane, vru să-l ademenească, să întreargat la el, spunându-i că-i va plăti zece zloți pe tună. Baronul, fudul cum era, nu se putea împăca cu gândul că un popă valah are vizitiu mai priceput decât el. lrimie însă, înțelept de felul lui, nu se lăsa adement și știu să-i răspundă baronului:

— Ar fi mare cinste pentru mine să ajung vizitiu de „paradă“ la un baron, dar... iartă-mă, boierule, nu pot primi această slujbă, fiindcă... prea m-am obișnuit cu „prescura“ și n'aș mai putea trăi fără ea.

Irimie rămase și pe mai departe la părintele Gligor.

Când împlini douăzeci și unu de ani, fu recrutat pe trei ani la artilerie. Era acum flăcău voinic ca bradul și răsucea mustața. În timp de nouă ani, cât slujise ca argat, adunase patru sute de zloți. Bani frumoși, socotind după valoarea de-atunci. Ba în câteva rânduri le trimise și fraților săi ceva bani. Când plecă în militărie, banii nu-i luă cu el. Li lăasă la părintele Gligor, cu o dobândă de cinci zloți la sută pe an.

— Când isprăvesc cu milităria, spuse el cu ochii în lacrimi, am să mă reîntorc aici, căci eu n'am pe nimeni în lume mai bun decât pe d-ta, părinte și pe cucoana preoteasă.

Despărțirea fu plină de duiosie. Stăpânii își plângeau argatul ca pe un copil al lor.

După trei ani, Irimie se eliberă din armată cu gradul de sergent. Lucru rar și de mare cinste în vremurile acelea.

Mai slugi ca argat un an de zile și fiindcă bătrânul cantor nu mai putea să facă acum serviciu, părintele Gligor îl trimise pe Irimie la Blaj și după un curs de opt săptămâni se reîntoarse în sat cu diploma de cantor.

Gospodarii satului începură să-l dea târcoale, iar Dumineca la horă fetele îi făceau ochi dulci. Chtar fetele cele mai fruntaușe s'ar fi măritat bucuroase cu Irimie, care era frumos ca un brad și avea un glas care te pătrundea la inimă, făcându-te să uiți de griji și necazuri. Babele satului, rele de gură și pricepute în treburi de însurătoare, se puseră pe lucru.

— Ia-o de nevastă pe Softa, că e de neam mare și are zestre multă. Așa, maică, și ai să vezi ce bine are să îți meoargă.

— Ba să o iei pe Anuța, îi spunea altă babă, că e din neam și mai mare. Nu-i frumoasă, dar are zestre patru boi, două vaci cu lapte, cinci pogoane de pământ și mai are și gologani.

— Bine, mătușă, așa am să fac cum sput d-ta, le răspundea ei, zâmbind pe sub mustăți.

Nu e lucru de disprețuit să ai avere, își zicea el în gând, dar nevestelor din neam mare și cu zestre multă le cam place să-și poarte bărbații de nas. Așa ceva însă nu i-ar fi venit la socoteală. Și înțelept cum era, i-și alese de nevastă o față săracă, fără boi

și pogoane de pământ, dar harnică și frumoasă.

Timp de doi ani, cât mai trăi cantorul bătrân, făcu serviciu fără plată, dar după moartea acestuia intră în folosința alor trei pogoane de pământ. Mai primea ca plată dela săteni patruzeci de mierțe de grâu și stola pentru cununii, înmormântări, sfeștăni și alte slujbe. Din cei patru sute cincizeci de zloți ce-l adunase cu cruțare din slujie, își cumpără o pereche de cai, o văcuță cu lapte și unelte economice. Cu vremea apoi, mai cumpără două pogoane de pământ.

Într'o toamnă, rămase vacant postul de învățător la școala confesională din sat. Pe vremea aceea învățătorii dela școalele confesionale, în cari se învăța carte românească, nu primeau salariu dela stat. Li susțineau bisericile și sătenii. Învățătorul, având familie grea și neputând să trăiască din ajutorul puțin ce-l primea dela biserică și dela săteni, plecă într'o comună mai mare. În lipsa altui dascăl, părintele Gligor și sătenii stăruiră pe lângă Irimie să ia asupra lui și slujba de învățător. El primi fără șovăire. În calitate de „cantor-docente“, cum li se

spunea pe-afunci, mai primea dela biserică cincizeci de zloți pe an și de fiecare copil de școală o pâine și o mierță de porumb. In slujba aceasta de luminător al copiilor se dovedi la înălțime. Făcea mai multă ispravă decât mulți dascăli cu „diplomă“, cari propuneau elevilor după anumite „metode“. Dascălul Irimie propunea numai după metoda lui, dar socoteala eșta întotdeauna bine. Il învăță pe copii să scrie și să cetească. Matematică nu prea știa nici el multă. Pentru copii însă era destul și atâta. Materialul istoriei se reducea la următoarele: Traian și Decebal, Horia, Cloșca și Crișanu, Avram Iancu „Cratul Munților“ și Axente-Severu, cu întâmplările din patruzeci și opt, apoi procesul Memorandului, prin care subiect de istorie îl preamărea pe Rațiu, Coroianu și părintele Vasile Lucaei „Leul dela Șişești“. Urmau apoi poveștile: {Alexandria, Por-Împărat, Gruta lui Novac, Iancu-Iltanu și alte povești minunate, tâlcuite cu mult duh. Ascultându-l, copiii își uitau de foame. Mai mult îl plăcea însă să le vorbească elevilor săi despre „Războiul de neatarnare“, cu luptele dela Plevna și Grivița.

La geografie, până se mai obișnuie cu felul de a propune, o cam încurca și el. Țara locuită de Români, căci pe el ăsta îl interesa în primul rând, o împărțea în provincii, după toată rânduiala, lucru pe care îl știa din vremea când era argat la părințele Gligor.

— Măi copil, hai să facem acum și puțină geografie, le spunea elevilor săi, când termina cu scris-cetitul sau cu alte lecții. Spune tu Ștefan Căndea, în câte provincii se împarte țara locuită de Români?

— Țara locuită de Români se împarte în douăsprezece provincii, răspundea elevul dintr'o răsuflare.

— Brav băiat! Ei, acum spune-le pe rând, dar numărate pe degete, năucim să uităm vreuna.

Și băiatul începea :

— Moldova, Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Ardealul, Banatul. Crișana, Maramureșul, Bucovina, Țara Moșilor și Țara Oașului.

— Unsprezece! numără dascălul lărmie. Bine, măi Ștefane, dar mai este una. Cum îi spune la partea aceea de pământ românesc pe care îl stăpânesc astăzi Rușii?

— Basarabia! strigară câțiva băieți.

— Asta-i, mă, Basarabia, săraca! Dar fîneți minte copil, are să aducă Dumnezeu ceasul când toți Românii se vor uni într'o singură țară, mare și frumoasă, cum nu va mai fi alta pe fața pământului!

„Țara Moșilor“ și „Țara Oașului“ erau puse în geografie numai pentru metoda dascălului Irimie, dar o mai bună lecție de naționalism n'ar fi putut da elevilor nici chiar un Ministru de Instrucție.

Când termina cu geografia, trecea la cânt.

Iar când cânta dascălul Irimie, acompaniat de cei trezeci de elevi, „Hai să dăm mână cu mână“ și „Deșteaptă-te române“, ridcau școala în slavă.

Slujba de dascăl a purtat-o cu multă dragoste și râvnă, timp de zece ani.

Într'o zi însă baronul, care se reîntorcea dela Satu-mare, nimeri cu trăsura pe lângă școală tocmai când Irimie cânta cu elevii „Deșteaptă-te române“. Șovinișt cum era, făcu raport la revizorat și, după două zile, dascălul se pomeni cu revizorul.

— Ce-ai cântat d-ta cu elevii alaltăieri, pe la ceasurile zece? îl întrebă revizorul pe ungurește și privindu-l disprețuitor.

— Ce-am cântat?! se miră Irimie. Vrei poate să înveți și d-ta cântarea asta? Bine, d-le revizor. Elevii mei știu să-o cânte tare frumos și poți să-o înveți ușor. Sus copilul bătu el în palme și începu cu glas de tunet „Deșteaptă-te române !...“

Revizorul începu să sblere ca un smintit, amenințându-l pe Irimie cu spânzurătoarea. Pe când terminară elevii cântarea, revizorul nu mai era în școală. Pierise ca o nălucă.

Pentru sentimentele sale „prea românești“ dascălul Irimie fu suspendat din serviciu și ținut în închisoarea parchetului din Satu-mare, un an și jumătate.

Părintele Lucacl îl cercetă în închisoare și, îmbrățișându-l, îi spuse chiar în prezența pârcașului, care știa bine românește:

— Să trăiești, frate Irimie! Sunt mândru de d-ta. Așa Români să ne dea Dumnezeu cât mai mulți. Numai de nu te-ar ținea multă vreme aici Hunții ăștia, cum au făcut și cu mine.

— Suferințele noastre vor fi scrise în cartea de aur a neamului, părinte Dascalu. Nu-mi pasă de torturile ce le îndur, dar mă

tem să nu răgușesc. Ar fi păcat să-mi |piară glasul între zidurile acestea mucegăite.

După un an și jumătate fu pus în libertate.

În locul școlii confesionale, care fusese închisă din ordinul guvernului, se ridică o școală de stat. Sătenii erau nevoiți să-și trimită de-acum copiii la școala în care se propunea în limba maghiară. Altminteri erau puși la amenzi grele.

Dascălul lrimte rămase numai cu slujba de cantor. Îl mergea însă destul de bine. Fiind om harnic și deștept, știa să muncească cu multă pricepere cele cinci pogoane de pământ, așa că nu ducea lipsă de nimic. Vestit cum era pentru întâmplarea cu revizorul, dar mai ales pentru glasul lui minunat, nu se făcea nuntă sau înmormântare în satele din jur, la care să nu fi fost chemat și el. Când cânta „hora mortului“, lăcrimau și pietrele.

S'ar fi simțit pe deplin fericit și în căsnicie, dacă ar fi avut măcar un copil. Soția lui era femeie harnică și bună, dar gândul că va muri fără să albă moștenitori, îl pricinuta multe zile amare.

În anii tinereții, îl spunea adeseori soției sale :

— Fă-mi un copil nevastă și am să te port pe palme. Numai de-o șchioapă să fie, dar să-l văd că mișcă.

— Tu crezi că eu n'aș vrea să am copii? îl răspundea femeia plângând. O, Doamne! Aș fi cea mai fericită mamă. Dar dacă Dumnezeu și-a uitat de mine, ce sunt eu de vină!?

Mai târziu, când începu să încărunească, s'ar fi mulțumit și cu o fată.

— Dacă nu poți să-mi faci un bălat, fă-mi măcar o fetiță, să am și eu pe cineva la bătrânețe și să nu-mi irosesc vieța ca un pom neroditor. Uneori și mai ales în serile lungi de iarnă, sătenii se adunau la casa câte unul gospodar. Iritate petrecea bucuros între ei și, lâng' un păhar cu vin, le povestea sătenilor multe întâmplări din trecutul neamului. Ba câte odată, când era în voie bună, le și cânta. Când începea el:

„Scoal' măi frate ardeline, destul ai dormit“... sau dolna:

*„Mai demult, când eram june
Și umblam pe la pășune
Printre brazi și printre fagi,
Inapoi a turmei dragi“...*

sătenii îl ascultau cu bărbile răzimate în palme. Inima lor se încălzea de bucurie, iar femeile cari torceau șezând pe vatră, oftau, sbicind pe furiș lacrimile din colțul pleoapelor.

— Cântă-ne, dascăle Irimie și „dojna moșului“, îl rugau sătenii. El își răsucea mustața și începea să cânte cu foc :

*„A plecat moșul la țară,
Cu cercuri și cu ciubară
Și cu tocuri de rășină,
În țară după fărină“...*

Când ajungea la strofa :

*De nevastă mult mi-e dor,
După copii stau să mor“...*

Irimie ofta necăjit: Hei-hei! de-ce nu mi-a dat Dumnezeu și mie măcar un copil!?...

În anul când guvernul maghiar, vrând să-i desnaționalizeze pe Români în mod forțat, înființă episcopia de Hajdu-Dorog, Irimie fu deștinut, pe motivul că agită contra statului și, împreună cu alți Români conștienți de datorie, fu băgat țărăști în închisoare. Când se eliberă, izbueni răsbotul. Avea pe-atunci patruzeci și doi de ani.

În primul an al războiului, mulți dintre cantorii cu diplomă au fost scutiți de serviciul militar. Irimie însă, deși înaintat în vârstă, fiind socotit ca „periculos“, fu încorporat. Cererea de scutire i-a fost respinsă, pe motivul că armata avea nevoie arzătoare de subofițeri, pentru instruirea recruților. În primăvara anului 1916 fu trimis pe frontul italian, cu gradul de plutonier. În luptele de la Plave, o schijă de obuz îl lovi în gât. După câteva luni rana se vindecă, dar își pierde glasul pentru totdeauna. Nu mai putea să vorbească decât în șoaptă. Reformat din armată, se reîntoarce acasă, trist și îmbătrânit. Necazul lui cel mai mare era că nu mai putea să cânte în biserică.

Părintele Gligor murise în timpul războiului, topit de bătrânețe. În același an îl urmă și preoteasa. Dintre copiii părintelui Gligor nu vru nici unul să intre în slujba altarului. Ei trăiau acum la oraș, iar noul preot, care nu cunoștea vrednicțiile lui Irimie, dădu slujba de cantor altuia, luându-i și cele trei pogoane de pământ. Ce să-i faci?... Biserica nu putea să rămână fără cantor, iar de pomană nu slujește nimeni. La casa lui Irimie

începu să se arate lipsa și sărăcia. Soția lui vându căni și alte vite pe preț de nimic. Încă la începutul războiului, iar banii își pierdură valoarea. Cu sutele luate pentru cal, nu putea să cumpere acum decât doi purceli. Cele două pogoane de pământ ce le avea nu produceau atâta din cât să poată trăi, iar cu pensia de patru sute lei lunar, cât primea ca invalid, putea să moară de foame. Pentru serviciile din trecut, dascălul Irimie ar fi meritat o bună răsplată. Nu era însă felul lui să se milogească. Fiul de moș, care ar fi fost gata oricând să-și jertfească viața pentru fericirea neamului său, dând destule dovezi de bărbăție în trecut, în România întregită trăia sărac și uitat de toți. An de an o ducea tot mai rău, iar când împlini cincizeci și șase de ani, frumosul bărbat de odinioară părea numai umbră de om.

Într-o seară de iarnă, Ștefan Căndea, elevul de pe vremuri, iar acum gospodar fruntaș, stând de vorbă cu niște săteni, le spuse:

— Ceea ce facem noi, nu e lucru creștinesc. Dascălul Irimie se prăpădește cu zile, iar nouă nici că ne pasă. Ne-a servit

biserica și satul cu credință. Când era dascăl, ne-a luminat și ocrotit ca un părinte bun. Ceea ce știm, mult puțin, dela el am învățat.

— Așa-i, frate Ștefan! răspunseră sătenii într'un glas.

— Păi, dacă este așa, ar trebui să ne facem și noi datoria. Faptele noastre bune, Dumnezeu nu le va lăsa nerăsplătite. Aseară, când mă întorceam dela pădure, l-am văzut pe dascălul Irimie adunând vreascuri dintr'un gard. Acum, în cap de iarnă, bietul om nu are nici măcar atâtea lemne să-și pună la foc o fletură. Ar fi bine, socot eu, să-l ajutăm cu ceea ce putem.

— Așa vom face! aprobară sătenii.

A doua zi, în curtea dascălului Irimie intrară cinci căruțe încărcate cu lemne și două căruțe cu grâu și alte lucruri trebuincioase pentru tratul omului.

— Ian vezi, Irimie, ce vreau oamenii ăia cu carăle, îi spune bătrâna, privind nedumerită prin geam.

Când coborî de pe scări în curte, sătenii îl întâmpinară:

— Bună ziua, dascăle Irimie.

— Sănătate! dragii moșului, le răspunse bătrânul în șoaptă și, privind mirat spre sătenii cari descăreau acum căruțele, întrebă :
Ce vrei să faci cu lemnele ?

— Drem să facem lucru bun, moș Irimie, zâmbiră sătenii. Lemnele, grâul și ce se mai găsește în căruțe, le-am adus pentru d-ta și dorim să le folosești sănătos.

— Vă mulțumesc, dragii mei, șopti bătrânul înduioșat. Dumnezeu-drăguțul să vă răsplătească. Dacă nu-mi pierdeam glasul, v'aș cânta acum o doină, cum vă cântam pe vremuri, dar... dădu din cap cu tristețe, nu mai pot să cânt.

Nu i-a fost rânduit însă să se bucure multă vreme de recunoștința elevilor săi. Într'o zi, dascălul Irimie căzu la pat și, slăbit de necazuri și suferințe, închise ochii pentru totdeauna.

Sătenii îl făcură o înmormântare vrednică de el. La slujba prohodului luară parte patru preoți, iar în semn de ultimă recunoștință, în drumul spre cimitir, îl petrecu satul întreg.

Și chiar astăzi, după trecerea anilor, bătrânii din țara Oașului își reamintesc cu drag de acela care a fost cândva „dascălul Irimie”.

Aldămașul.

Badea Ion, un țăran pirpriu, îmbrăcat în haine jerpelite și cu traistă de pânză legată în bățul ce-l ținea pe umăr, venia într' o seară dela câmp, în pas legănat. În dreptul cârciumei lui Ifig, se întâlni cu Toma „Sugaciul“, un român voinic, încins peste mijloc cu o curea lată.

— Noroc, măi vere! îl salută Toma.

— Noroc și sănătate! răspunse Ion și „sutari“ cât mai mulți.

— Lasă-i în sărăcie sutari, că de când cu legea asta a „convârteli“... sau nu așa îi spun?

— Ba cam așa... a „convârtelunii“. Tu eum i-ai spus?

— Eu îi zic a „convârteli“. Poate că nădrăgarli îi zic altfel, dar vezi... eu nu știu să vorbesc după politică. Sunt om prost. Dar așa prost cum sunt, ceea ce spun nu-l minelună. Domnil cari au făcut legea asta, s'au „învârtit“ de multeori pe la noi după voturi; și de asta îi zic eu a „convârteli“.

— Bată-te ploata, vere, că bine le ni-merești.

— În ploale am crescut atât de mare, zâmbi Toma, îndopându-și luleaua cu tutun. Și cum spuneam, de când cu legea asta a „convârtelii“, par'că s'au ascuns banii în fundul pământului. Nu poți să capeți împrumut nici măcar un pol.

— Ai dreptate, vere. Astăzi de geaba vei cere dela cineva un leu împrumut, că nu-ți dă nimeni. Acela care au bani, îi țin ascunși și nu dau la nimeni împrumut, fiindcă... ce-i drept, nu-i minciună, legea „convârșirii“ i-a băgat în spârtești. Și-apoi, lucru și mai prost, astăzi nici cărelumarii nu-ți mai dau pe datorie, iar bani nu ai de unde să câștigi. Mai an, puteai să bei, până te umflai ca o broască. Nu-i vorbă, dacă ai gologani, poți să bei și astăzi până crăpi, dar dacă n'ai, n'ai, și ce să-i faci; suflă în păsat ca motanul popii.

— Că de asta mă doare și pe mine. Ieri, venind dela câmp și fiind cam ostentit, am intrat în cărciuma lui Ițig și am cerut o porțișcă de țuică. Dar jupânul mi-a spus: Adă patru lei, bade Tomă. N'am la mine bani, jupâne. Dacă n'ai, du-te acasă și adă. Iar dacă nu găsești bani, adu-mi șase ouă. Pentru

șase ouă îți dau o potorișcă de rachiu. Vezi că... ouăle le mânâncă copiii, îi spul luit lîg. Dacă nu aduci bani sau ouă, nu pot să-ți dau rachiu. Zic zău că nu pot. Nu cumva te-ai speriat și d-ta, jupâne, de legea „convârteții“? îl întrebai pe jidan. El se scărpină o vreme în barbă, apoi râse: O fi și asta, bade Tomă, dar n'am zis nimic, fiindcă eu nu fac politică. — Așa am pățit cu jupânul lîg. He-hei! rea lume am ajuns.

Scutură cenușa din pipă și întrebă: Dar tu de unde nimeriși, vere? După băț și traistă parc'at vent dela târg.

— Am dus capra la pășune, dar e atât de afurisită, că nu merge după om dacă nu ai în traistă câteva coji.

— Păi, de ce n'o duci de ață?

— Lasă-o în sărăcele ață, că-l mai tare capra decât mine.

— Ce să-i faci, vere, zâmbi Toma, răsucindu-și mustățile, când te-ai născut a fost mare secetă și pentru asta ai rămas atât de mic.

— Mai mare secetă e astăzi. Atunci era secetă de apă, dar astăzi e secetă de rachiu. Rea lume am mai ajuns, să nu capești

pe datorie o înghițtură de rachiu. De altminteri, eu mi-am pus de gând să nu mai beau nimic, până va veni legea „umflației“.

— Ce-o fi așa, măi vere? Drept spunând, eu nu înțeleg.

— Știi... legea aia care „umflă“ banii.

— Hm! Mare comedie o mai fi și asta! Eu știu să umplu o beșică de porc. Știu apoi să umflu în spate un sac plin cu grâu, dar despre umflarea banilor încă n'am auzit. Cum o fi așa, măi vere?

— Umflarea banilor este... ei, cum să-ți spun... atunci când poți să vinzi o capră cu o mie de lei.

— Aha... tu te gândești numai la capre, dar ce mă fac eu cu văcuța?

— Pentru văcuța ta, dacă ai vrea să-o vinzi, ai primi opt mii de lei.

— Măi vere, tu ești mic, dar ești dat dracului. De unde le știi toate acestea?

— De unde, de unde nu, asta e altă socoteală; Eu n'am să mai beau nimic până n'o veni și legea umflației. Când s'o vota legea asta, un ou îl vei putea vinde cu opt lei, iar cu opt lei vei putea bea două potoriști de rachiu.

— Măi vere, tu ești dat dracului! Oare o veni și vremea aia?

— Nu purta nici-o grijă, are să vie cât de curând.

— Păi, atunci nici eu n'am să mai beau până îmi va spune jupânul Ifig: Adu-mi un ou, bade Tomă, și îți dau să bei două clo-cane.

— Nu șăguesești, vere?

— Ce șagă?! Să mă umfle smeii, cum umflu eu sacii cu grâu în spate, dacă nu mă voiu ține de vorbă.

— Bine, vere, dar știi ce am gândit?

— Ce?

— Să fac legământ înaintea preotului, că nu voiu mai bea până s'o vota legea „um-flaștei“.

— Hm!... Știi că nu te-ai gândit rău? Dacă așa stă treaba, apoi și eu fac legământ.

— Nu glumești, vere?

— Nu, de fel!

— Păi, atunci... haidem la părintele, să facem legământ.

— Haidem, vere...

Argatul părintelui ștergea de praf căr-țile așezate pe masa de scris din cancelarie, cântând:

„Măi loane nu tot bea,
Că sărac vei rămânea...”

Când termină cântecul, auzi în uşă câteva bocănituri. Aha... gândi el, iar îl caută cineva pe părintele. De sigur vreo molitfă sau botez; ba vine vremea că îl cheamă cineva la spovăduit.

Bocăniturile în uşă se auzură din nou.

— Intră! făcu argatul.

— Acasă e părintele? întrebă Ion, vârându-şi capul prin deschizătura uşii.

— Nu-l acasă, răspunse argatul, dar trebuie să sosească îndată. Vino în casă, bade loane.

Ion şi Toma intrară.

— Noroc, Nteuliţă!

— Noroc, noroc! Cu părintele aveţi de lucru?

— Cu dumnealui, răspunse Ion. Dar n'avem ceva lucru mare, numai așa... două-trei vorbe.

— Oare va zăbovi mult părintele? întrebă Toma.

— Nu cred să zăbovească, spuse argatul, fiindcă e dus numai în vecini.

— La ceva bolnav?

— Da. Lelea Savetă, căutând după niște ouă de găină, a căzut din pod și și-a rupt un picior. Dar ședeți colea... pe scaune, că trebuie să sosească îndată și părintele. Eu mă duc să culeg niște urzici.

— De mâncat? întrebă Toma.

— Ihi... râse argatul și ieși.

— Auziseși vere ce spuse argatul părintelui?

— Ce? întrebă Toma.

— Că Saveta lui Foflinecă și-a rupt un picior. Dar așa-i. Tot celor buni li-se întâmplă nenorociri. Pe Cătrina mea n'o doare nici capul. Și Doamne, tare aş vrea să-o văd căzând odată din pod.

— Să moară?

— Moare la dracu'! Dar aş vrea să cadă în cap, să-și mute fălcile, ori să-și muște limba, că prea mult hodoragește, parcă ar fi o morișcă în vânt. Tu ai nimerit-o mai bine cu însurătoarea, fiindcă... Șofroana ta e surdă; și dacă nu aude, face și din gură. Ofi! de-aș mai fi odată holteiu, apoi las' pe mine, aş ști eu să mă însor. Mi-aș lua de nevastă ori o surdă, ori o mută, căci astea citove prea sunt fudule; mai ales de când li-s'a dat și femeilor drept de vot.

— Am înțeles că nevastă-ta face și politică, zâmbi Toma.

— He-het!... dar încă cum! Să-o auzi, vere, apoi te-ai face stan de peatră. Face propagandă pentru Cuza și strigă cât o ține gura: Afară cu jidanii! De-atunci nu mai capăt eu dela lțig rachtu pe datorie. He-het... așa-i dacă nu are omul noroc. Dar ce-i de nu mai vine părintele?

— Poate că e bolnavă rău Saveta. Eu mai stau ce stau și dacă văd că nu vine, mă duc și eu acasă, că am niște fân de uscat.

— Știi la ce mă gândesc eu, vere?

— La ce?

— Noi am venit la părintele să facem legământ că până s'o vota legea „umflaței“ nu vom mai bea nimic. Eu cred că n'o fi bine așa.

— De ce să nu fie bine?

— Păi, se poate întâmpla să se împingă multă vreme până la umflarea banilor, un an sau doi. În vremea asta poate să vindem ori să cumpărăm ceva. Te nimerеști la târg cu un om de treabă și... îți vine greu oarecum să nu bei cu el „aldămaș“. Târgul fără „aldămaș“ nu e cu noroc. Eu m'am socotit să

facem legământul în așa fel, ca „aldămaș“ să putem bea.

— Bine zici, vere. Dezi... eu nici nu mă gândeam la asta. Păi, așa să facem.

Dinspre cerdac se auzi sgomof de pași.

— Aha... făcu lon, vine părintele.

— Sărut mâna, țolecă! îl salutară, când îl văzură intrând.

— Sănătoși! dragii mei. De mult ați venit?

— Ba nu, părinte, numai adineaori.

Părintele își puse pălăria pe masa de scris și întrebă:

— Dar cu ce treburi ați venit pe la mine?

— Apoi, să fie cu iertare, eu și vărul Toma ne-am pus de gând să nu mai bem rachiu și am venit la d-ta, părinte, să facem legământ.

— Așa-i! încuviință Toma.

— Drept să beți de azi înainte numai vin?

— Ba nu, părinte, vrem să facem legământ că nu vom mai bea nimic decât apă.

— Așa, părinte, săru' mâna; nu mai bem decât apă.

— Foarte bine! Pentru lucru acesta eu nu pot decât să mă bucur. Astăzi, cu criza asta mare, când nu poți să câștigi aproape

nimic, e păcat să-ți prăpădești gologanii pe beutură. Dar să vă întreb: pentru câtă vreme vreți să faceți legământul?

— Până la „umflaște“, spuse Ion, adică... cum să-ți zic... până la alte vremuri mai bune. Să zicem, pe timp de-un an.

— Așa socot și eu, săru' mâna, pe vreme de-un an.

— Bine, dragii mei. Hotărîrea ce ați luat, e vrednică de toată lauda. Eu mă bucur foarte mult și am să vă aduc ca pildă înaintea celorlalți sătenți.

— Dumnezeu să te țină cu sănătate, părinte, spuse Ion, că tare ne ești drag. Dar, să fie cu iertare, aș mai avea de spus ceva...

— Ce vrei să spui, Ioane? întrebă părintele, privindu-l nedumerit.

— D'apoi, cum am spus și mai adineori, noi vrem să facem un legământ, că vreme de-un an nu vom mai bea decât apă. Dar dacă se va întâmpla cumva, ca în vremea asta să cumpărăm sau să vindem ceva, să putem bea „aldămaș“. Că vezi d-ta, părinte, săru' mâna, te nimeresci la târg cu vreun om de omenie și îți vine greu oarecum să nu bei cu el „aldămaș“.

Preotul începu să se plimbe prin casă, clătînând din cap.

— Ar fi mai bine să lăsați și „aldămașul“, dar eu nu ureau să vă fac silă, căci legământul făcut din silă nu are nici o valoare.

— Părinte, spune argatul Niculiță, vâ-rându-și capul prin deschizătura ușii, vă caută un om.

— Spune-i să aștepte, răspunse preotul și, întorcându-se spre cei doi săteni, reluă: Jurământ nu vă iau, dar în tot cazul votu ține seamă de legământul ce l-ați făcut. Dum-nezeu să vă ajute!

— Săru' mâna!

— Noroc și Doamne-ajută!

Slabă nădejde de bine, gândi preotul. „Aldămașul“ ăsta nu-i semn bun. Te pome-nești că de dorul „aldămașului“ Toma își va duce mâine văcuța la târg. Ion nu cred să aibă ceva de vândut, poate vreo capră; tar de cumpărat n'au cu ce. E-he!... înzadar le vorbesc sătenilor, îndemnându-i pe calea cea bună, căci vorbele mele sunt mazăre pe perete și toacă la urechea surdului.

— Părinte, săru' mâna, ce să fac cu ur-zicile? întrebă Niculiță. Să le tai pentru găște? sau pentru rațe?

— Tale-le pentru găște, iar pentru rațe vei aduce altele.

Abia trecură două zile și Toma nu mai putea de dorul rachului. Ședea acum pe dunga vetril, scociorându-și luleaua cu o sârmă. Crezând că i-a reușit să o desfunde, începu să sufle în țevă.

— Fire-al... acu era să zic, spuse el mânios, că te trântesc, de tot te faci hârburi, clob afurisit! De-un ceas mă tot căznesc să o desfund, dar de geabă. Se vede că e plină cu „muzuc“.

Aruncă luleaua pe masă, apoi își puse în gură tutunul scociorit din lulea. Asta-i miere de stup, își zise, sculpând. Hăul dar tare-i pișcăcioasă. Pareă e brânză din câșlegi. Of! că bine m'aș putea lecu de usturime cu o potorișcă de rachiu.

Luă oala cu borș de pe masă și înghiți de câtevaori, clătărindu-și gura, apoi așeză oala la loc.

E bun și borșul de țărățe, nu-i vorbă, dar tot nu-i ca țutculița. Își luă luleaua de pe masă și începu iarăși să o scociorască.

Săăăracă țutculiță! În vreme de-un an pot să mă topesc de dorul ei, căci de ceva

„aldămaș“ nu prea am nădejde. Bani, să cumpăr ceva, nu am, iar văcuța nu mă îndur să o vând. Cine dracu' m'a pus să mă iau după smintitul ăla de Ion? Tontul de mine, că n'am cum zice mai bine, era cât pe-aci să cred că dacă va veni legea ala a „umflației“, voi putea bea pe-un ou două potoriști de rachiu. Ce „umflație“ am să-i dau eu lui văru' Ion, numai să mă nimerescă odată în toane rele. Astăzi, trecând pe lângă cârciumă, numai ce-l aud pe jupânul Ițig: Bade Tomă, de ce nu mai vii la cârciumă?

— N'am bani, jupâne.

— Dacă nu ai bani, pune chimtrul zălog.

— Și cât mi-ai da, jupâne, pe chimtr?

— Iți dau zece potoriști. Și când vei avea bani să plătești, îți dau înapoi chimtrul.

— Cât pentru chimtr, n'aș fi stat multă vreme pe gânduri, căci vara nu-mi folosește chimtrul la nimic, dar vezi că... era dracu' la icoane. Făcui legământ înaintea preotului, că vreme de un an nu voi bea decât „aldămaș“. Ce-i drept, puteam scăpa cu mintuna că beau aldămașul chimtrului, dar vezi că... mă făceam de răs.

În ușa bordetului se auziră câteva clo-
cănituri.

— Haida-hai! făcu Toma.

— Noroc, vere! îl salută Ion, intrând în
casă.

De ăsta nu scapi, ca de dracu'! gândi
Toma. Oare ce mai vrea?

Ion se apropia încet.

— Noroc, vere!

— Ha? făcu Toma.

Ei, comedie! își zise Ion. Te pomenești
că-ți surd și el ca Șofroana. Se apropie mai
tare de Toma și strigă:

— Noroc, vere!

— Îhîl...

— E surd! Vai de capul lui, tontalău!
Oare cum se va putea înțelege de-acum cu
Șofroana? Ești bolnav, vere?

— Nărăvește, vere, până îmi desfund lu-
leaua, răspunse Toma, iar în gând mai adaose:
Ce „umflație“ am să-i dau lui văru-meu acuși!

— Nu-ți șagă. ăsta-ți surd! spuse Ion,
scărpinându-se în cap, necăjit. Am isprăvit
cu „aldămașul“, că nu-ți chip să mă pot în-
țelege cu bou' ăsta. Mă și duc de-aiet, că
n'am la ce mai sta.

— Stai-stai!

— Ion se întoarse speriat.

— Nu ești surd vere ?

— Ba așa... câte-odată. Dar te-am auzit pomenind mai adineaori despre „aldămaș“ și vorba asta mi-a desfundat urechile. Ce vrei cu „aldămașul“ ?

— Că tocmai pentru asta am venit la tine, să-ți spun.

— Bine-bine, dar nu cumva să-ți treacă prin gând să mai spui vreo bazaconie ca ala cu „umflația“, că vezi ciobul ăsta ? îl amenința cu luleaua, văr încoace, văr încolo, și-o frântese în cap !

— Fii pe pace. N'am venit să fac „politică“. Știi că în zilele trecute am făcut legământ înaintea preotului, că vreme de un an nu vom bea decât „aldămaș“, atunci când vom cumpăra sau vom vinde ceva.

— Știu-știu.

— Apoi vezi... eu m'am socotit să vând capra.

— Numai să găsești prostul care să o cumpere.

— Că tocmai ție vreau să și-o vând.

— Mie ? întrebă Toma mirat. Ba, ferească-mă Dumnezeu să-mi fac de lucru cu capre ! Mie nu-mi trebuie capra ta ! Înțelegi ? îl amenință cu luleaua. Eu nu vreau să o cumpăr !

— Nu fii prost, vere, că dacă nu o cumperi, nu putem bea „aldămaș“.

— Bine, măi vere, se scărpină Toma în cap, dar ce să fac eu cu capra ? Și-apoi, chiar dacă m'aș socoti să o cumpăr, eu n'am bani să ți-o plătesc.

— Că nu trebuie să o plătești. Astăzi ți-o vând eu și plătesc „aldămaș“. Măine mi-o vinzi tu și plătești „aldămaș“. În felul acesta, noi tot vindem și cumpărăm și bem „aldămaș“ ; și ținem și legământul făcut înaintea preotului.

Toma începu să râdă :

— Măi vere, tu ești dat dracului ! Vezi... eu la asta nici nu m'am gândit. Hm!... dar bani de „aldămaș“ de unde scoatem ?

— Uite de ici... spune Ion, fudul și scoțând din mâneca surtucului doi poli.

— Măăi ! făcu Toma mirat, tu ești mie, dar dat dracului ! Unde ai aflat banii ?

— Banii nu i-am aflat, dar am aflat o secure nouă-nouță și am vândut-o azi dimi-

neață la niște nădrăgari cari mergeau cu trăsura spre oraș.

— Aha... râse Toma, ai găsit securea până nu o pierduse stăpânul.

— Tac! vere, nu striga așa!

— N'avea nici-o grijă, vere. „Aldămaș“ să fie! căci celelalte trec și se uită. Focu' ei de lume! mâine îmi pun chimirul amanet și bem pe el „aldămaș“.

— Și cum rămânem cu capra? O cumperi?

— Știi bine că o cumpăr, ce mai și întreb!

— Atunci haiдем repede la jupânul Iftig, că t-o fi dor și lui să ne vadă.

Impăcare.

Tărani îmbrăcați în strale de sărbătoare, coborau în pâleurile dinspre bisericuța așezată în deal, spre satul Călinești, a cărui căsuțe spoite cu alb străluceau în lumina soarelui de primăvară.

Un vânt căldicel, încărcat de mirosul pământului umed, adia ușor, desmierdând crengile pomilor de curând înfloriți.

Era ziua de Paști. Praznicul bucuriei și al păcii creștinești.

Bătrâni și tineri, bărbați și femei, cu fețele pline de zâmbet și bucurie, se salutau creștinescul: Cristos a 'nviat! Și răspunsul izvorât din credință picura ca o mângâiere: Adevărat a 'nviat!

Mielușei albi ca zăpada sburdau prin livezile înverzite, iar copiii, prin jocurile lor nevinovate și cîrripitul gureșelor păsărele, măreau parcă și mai mult bucuria acestei zile de praznic.

Gospodarul Tudor Dragomirescu însă nu lua parte la această bucurie obștească. Cu bărbia adâncită în piept, cobora spre sat în pas grăbit, ferindu-se într'adins de pâlcurile bărbaților, cari povesteau veselii. În urechi îi suna mereu, ca o mustrare, cântarea bisericii: „Aceasta este ziua care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într'ânsa. Să le zicem „frați“ și ace-lora cari ne urăsc pe noi, uitându-le toate pentru „Inviere“ și unul pe altul să ne îm-brățișăm...”

Era ziua de Paște. Praznicul mare și sfânt, în care toate sufletele cari simt creștinește se bucură și se veselesc.

În loc de bucurie și mângăiere însă, sufletul lui era plin de amărăctune.

De ce?

Era unul dintre cei mai bogați gospodari ai satului. Avea pământ arător destul și livezi cu pomet. Grajdurile îi erau pline cu vite. De sănătate nu putea să se plângă, căci era tânăr încă și voinic. N'a cunoscut nicicând lipsa. Și, pe lângă aceste bunătăți, mai avea și o soție bună și copii dolișani.

Ceea ce îi lipsea însă, era tocmai „pacea” despre care le vorbise atât de frumos sătenilor, în această zi de praznic, bătrânul și bunul lor preot. De câțiva ani se dușmănea cu Ilie Năstase, un vecin al său, care — judecând după dreptate și adevăr — nu-l greșise nimic. Cearta și mai apoi dușmănia se iscase din pricina unui petec de pământ.

Vecinul său, deși harnic și cruțător, nu avea decât foarte puțin pământ productiv. Ajungând însă la licitație moșia unui gospodar leneș și risipitor, Ilie Năstase, care adunase prin cruțare o sumă frumoasă de

banii, cumpără din această moșie două pogone.

Când să se pună semnele de miezună, Tudor îi pretinse lui Năstase câțiva metri de pământ, pe motiv că fostul stăpân al locului intrase pe nedreptul cu câteva brazde în proprietatea lui. Ilie Năstase refuză, bineștiind că prin semnele de miezună nu-și nedreptățește vecinul. Nemulțumit cu judecata primăriei, care îi dădu dreptate lui Năstase, făcu proces. După cum era însă de prevăzut. Judecătoria de ocol, deplasată la fața locului, aduse sentință definitivă, tot în favorul lui Ilie Năstase, obligându-l pe reclamant la plata cheltuielilor de proces. El plăti fără să cârtească. Dușmănta față de vecinul său creșcu însă și mai mult, schimbându-se într'o ură ne'mpăcată. Incepu să-i facă de acum lui Năstase fel de fel de mizerii. Bietul om, nu mai putea să-și țină pasări la casă. Dacă treceau întâmplător în grădina vecinului — cum e felul pasărilor — nu se mai întâlneau cu ele.

În vara anului trecut, nimerind peste caii lui Năstase, cari pășteau în apropierea unui lan cu trifoi, vru să-i prindă, pentru a-i duce

în ocolul primăriei. Nereușindu-l lucrul acesta, în mânia ce-l cuprinsese aruncă cu securea după un cal și, nimerindu-l în picior, îl schilodî de-abinelea, iar când Năstase îl făcu muștrări, în loc să-și recunoască greșala, îl trase o bătăle soră cu moartea. Din pricina loviturilor, Năstase zăcu în pat câteva zile, dar blând și iertător cum era, își lăsă vecinul în plata Domnului. Nu-i făcu proces nici pentru cal și nici pentru bătaia suferită. El însă nu încetă nici acum de-al necăji.

Soția lui, femeie cuminte și bună la inimă, îi făcea adeseori muștrări :

— Măi omule, ce tot ai tu cu bietul Năstase? Nu ți-a greșit nimic. Tu i-ai pricinuit destulă sărăcie, iar el, suflet de creștin, s'a lăsat în totdeauna păgubaș. Nu uita însă, că toate lucrurile își au măsura lor. Prea ești rău la credință și Dumnezeu are să te pedepsească. Astăzi îl dușmănești pe Năstase, mâine îi vei dușmăni pe alții, căci păcatele omului necredincios sporesc zi de zi. Nu vor fi însă toți ca Năstase. Ți vei găsi odată și omul care să te dea în judecată.

— Lasă-mă 'n pace, mulere, cu sfaturile tale! îi răspundea el țâfnos. Lucrul tău este

să mesteci în rântaş. Incolo... mă priveşte pe mine. Iar dacă mă voiu judeca cu Năstase sau cu alţii, n'am să mă împrumut cu bani dela tine. In casa mea eu sunt stăpân şi atâta vreme cât port căciulă, fac ce vreau şi ce-mi place.

Şi așa a făcut. In loc să-și calce pe inimă și să-l întindă lui Năstase o mână prietenească, îl dușmăni și pe mai departe. Și, vorba soției sale: „pacatele omului necredincios sporesc zi de zi“, se împlinise în tocmă. Dela o vreme se înstreină și de biserică. Preotul le predica sătenilor în fiecare Duminică și sărbătoare. In cuvântările lui bleiuta adeseori lăcomia și păcatul dușmăniei. Simțindu-se „cu musca pe căciulă“, poveștele creștinești ale preotului nu-i serveau deloc spre bucurie. Ba, în răutatea lui, începu să-l dușmănească și pe preot.

Ar fi bine să-și vadă preotul de treburile lui, își zicea în gând, cu necaz, iar pe oameni să-l lase în pace și să nu-i facă de râs tocmă în biserică. Lucrul lui este să boteze copiii, să cunune și să îngroape, iar nu să se mestece în treburile altora.

Preotul însă nu părea de loc stîngherit de gândurile lui Tudor. El nu încetă nici pe mai departe să biciuiască păcatele, vorbindu-le sătenilor cu blîndeță și bunătate. În cele din urmă, pentru a nu mai fi nevoit să asculte povețele preotului, încetă de a mai merge la biserică. De-atunci viața lui nu mai semăna a viață de creștin. Nu se mai ruga lui Dumnezeu deloc, ba uitase chiar să-și facă cruce. În loc de rugăciune, buzele lui rosteau acum blesteme și înjurături, pricinuindu-i soției sale multe lacrimi și mult amar. Chiar și acum, de ziua Invierii, s'a dus la biserică numai așa... pentru ochii lumii. Dumnezeu însă, care nu voiește moartea păcătosului, i-a luminat mintea, pentru a putea cunoaște prăpastia adîncă spre care îl târa viața lui nesocotită. Troparele sărbătorii și predica despre „pace“ a bătrînului preot, i-au răscolit adînc sufletul. Știa acum că rătăcise mult dela calea adevărului și își dădea pe deplin seama că numai acela poate să se simtă pe deplin mulțumit, care trăiește în pace și bunăînțelegere cu vecinii și semenii săi. Comorile pămîntești sunt numai umbră și vis. Toate sunt trecătoare. Singu-

rele bogății cari dăinuiesc în veșnicie sunt bunătatea și curățenia inimii. Și iarăși, nimic nu îndobitocțește în mai mare măsură inima omenească, decât ura și dușmănia, care îl poate târi pe om până la crimă. N'a săvârșit oare și el o crimă atunci când l-a lovit pe Năstase? Și de ce? Pentru o brazdă de pământ, care pe bună dreptate, era a vecinului său. Și câte păcate n'a săvârșit el, din clipa când a izgonit din sufletul său pacea. Și toate aceste păcate și fărădelegi le-a săvârșit din pricina unei dușmăniți fără nici un rost. Această dușmănie, care l-a întunecat mintea un lung șir de ani, îl apasă acum sufletul ca o povară grea. E ziua Învierii! Praznicul luminat și mare, în care toată suflarea creștinească se bucură și se veselește. Numai el nu poate lua parte la această bucurie obștească, fiindcă sufletul lui, lipsit de „pace“, e gol și pustiu.

Reîntors dela biserică acasă, trecu pe la grajd să-și vadă de vite, apoi șezu pe prispa casei și, răzimându-și fruntea în palme, începu să dapene mai departe firul gândurilor; iar când îl sosi și soția dela biserică, se așezară la masa încărcată cu toate bu-

nătățile. El mănecă numai în silă, căci toate îi păreau amare.

În jurul lui cei trei copii se hârjoneau pentru ouăle roșii, iar nevastă-sa, senină și bucuroasă, se trudea să le facă la toți pe plac.

— Uite, tăicuțule, ce frumos e oul meu! îi spuse unul dintre copii.

— Da, e frumos, răspunse el, cu gândul alurea.

— Dar al meu e și mai frumos, că e mai mic, își îngână fratele o fetiță bucălate.

— Și al tău e frumos, încercă el să zâmbească, privind prin fereastra deschisă spre casa vecinului Năstase.

Își trecu dosul palmei peste fruntea încrețită de gânduri, apoi goli dintr'o sorbitură un pahar cu vin și, ridicându-se dela masă încet, ieși în curte.

Dinspre livada de peste drum străbăteau râsete și chioțe vesele. Flăcăii și fetele satului se jucau „oină“.

Ce bine își petrec! gândi Tudor, oftând din adâncul plămânilor și, atras parcă de o putere magică, își îndreptă iarăși privirea spre casa vecinului.

Dorința împăcării și a bunel înțelegeri îl mistuia acum sufletul, chinuit de părerile de rău.

Cum va putea face însă lucrul acesta? se întreba, scărpinându-se în cap necăjit. Să trimită prin cineva vorbă în vecini că vrea să se împace? Sau să meargă chiar el la Năstase? Da, așa are să facă, hotărî el și, cu sufletul încălzit de nădejdea păcii, trecu în grădină și se trânti pe pașiștea verde, sub umbra unui cireș înflorit. Pe cerul senin nu se zărea nici măcar o pată de *nour*. Vântul primăvăratesc bătea mereu, scuturând prin văzduhul călduț florile albe de cireș. Albine lucrătoare zăbiau vesele printre frunzele tremurătoare, adunând sprintene polenul și mierea ce-o dăruia din belșug potrul florilor deschise.

— Ce frumos e, Doamne! șopti gospodarul Tudor, urmărind cu privirea sborul albinelor. Și cât de fericiți trebuie să se simtă într'o zi atât de minunată, acela al căror suflet e bun și curat.

Iși îndreptă privirea spre bisericuța din deal și își lășă sufletul purtat pe cărările

vlești creștinești, ce avea de gând să o ducă de aci înainte.

— Bădie!... auzi acum dinspre ograda vecinului glasul unui copil?

Se ridică în coate și își roti în jur privirea iscoditoare.

— Bădie!... auzi iarăși glasul copilului. Imi dai un ou roșu?

— Ți dau, cum de nu! răspuse el îndușos, recunoscând copilul vecinului Năstase, care — în nevinovăția lui — nu știa nimic de ura ce-o purta Tudor tatălui său. Dar spune-mi, măi Ghiorghită, îți plac ție ouăle roșii?

— Imi plac.

— Păi bine, măi voințele, dacă îți plac, vino la nenea să-ți dea, nu un ou numai, ci două, trei, câte vrei tu. Și am să-ți mai dau și cozonac cu miere.

— Aș veni bădie, spuse copilul, bucuros, dar vezi că... nu pot.

— Cum nu, poți, măi, prichindelule?! se miră Tudor.

— Păi, vezi matale, nu pot fiindcă... sunt mic și cum să trec peste gard!?

— Asta-i altă socoteală! Ei, bată-te norocul, măi, Gheorghită! Dar stai, am să-ți ajut eu. Așaaa... hop... pa!

Il petrecu pe copil peste gard și îl luă în brațe. Mare șmecher ești, măi, Gheorghită. Vezi că poți să treci și peste gard, zâmbi Tudor, înseninat și, desmierdând copilul pe obraz, porni cu el în brațe spre casă.

Când îl văzu nevastă-sa intrând în casă cu copilul lui Năstase în brațe și cu fața plină de zâmbet, în ochii ei licări o scântete de bucurie.

— Iacă-tă, nevastă, spuse Tudor vesel, fi-am adus pe vointeul ăsta, să-i dai ouă roșii și cozonac cu miere. Și nu uita că bietul Năstase e om sărac și are șase copii. Incarcă o corfă cu de-ale gurii și vino și tu în vecini. Eu am să merg înainte cu Gheorghită.

Femea își ridică ochii umeziți spre icoana ce atâra pe peretele dinspre răsărit și buzele i se mișcară în tremur:

— Slavă ție Doamne!

Își sbiet pe furis lacrimile ce i se prelingeau pe obraz și grăbi să împlinească, bucuroasă și fericită, dorința bărbatului pocăit,

Tudor umplu o cană cu vin și, luând copilul de mână, porni spre casa vecinului.

— Hristos a 'nviat! își salută vecinul, care tocmai atunci își lua masa sărăcăcioasă, înconjurat de cele cinci odrasle și de soție.

— Adevărat a 'nviat! tresări Năstase, privind mirat spre Tudor, care se oprise în prag. Dar vino mai încoace vecine, reluă Năstase, ștergându-și cu dosul palmei mușcășile aduse pe oală.

— Dacă sunteți bucuroși de oaspeți... șovăi Tudor, roșind până în albul ochilor.

— Cum de nu, vai de mine! E ziua „Invierții” și trebuie să dăm uitării toate neînțelegerile.

— Că vezi... tocmai pentru asta am venit și eu, spuse Tudor, așezând pe masă cana cu vin și, întorcându-se spre copiii cari sârtră să-i apuce lui Gheorghică ouăle roșii și cozonacul cu miere, îi domoli: Mai încet, măi flăcăilor, că acuși sosoște și lelea Ileană cu o corfă încărcată și are să vă dea la toți și ouă roșii și cozonac cu miere.

Se îndreptă din șale și, plecându-și privirea în pământ, șopti domol:

— Ți-am făcut mult rău și mult necaz, frate Năstase. Imi recunosc greșala și te rog din suflet să mă ierți.

— Te ierți, vecine Tudore! răspunse Năstase, îndușat. Și nici să nu mai vorbim despre neînțelegerile din trecut. Astăzi e ziua „Inverii“, când trebuie să iertăm unul altuia greșelele.

— Da! șopti Tudor, lăcrimând de bucurie. Aceasta este ziua care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într'ansa.

Hristos a 'nviat! vecine Năstase.

— Adevărat a 'nviat! frate Tudore.

Și vecinii se îmbrățișară acum ca doi prieteni cari nu s'au văzut demult.

Cămin pustii.

Dileața omului necumpătat și risipitor se sfârșește întotdeauna rău. Așa s'a întâmplat și cu Vasile Furtună, zis al Mariei, care din gospodar fruntaș ce era odată, ajunsese în vremea din urmă un golan. Copil de bogătaș, moștenise dela părinți o avere frumoasă, dar

pe cât de harnte și cruțător fusese bătrânul Toma Furtună, pe atât de risipitor și leneș se dovedise a fi tânărul Vasile. Și în afară de asta, mai era și arțăgos și rău la credință. Băutura îi plăcea încă din vremea când era flăcăitandru. Când se însură, își luă de nevastă o fată săracă. Fiind roșcovan la păr și arțăgos, fetele mai bogate nu voiau să se mărite cu el. Avea însă avere destulă și ar fi putut trăi mulțumit până la adânci bătrânețe, dacă n'ar fi căzut în mreja patimilor urite, cari l-au dus la ruină încă de tânăr. Soția lui muncea din răspuțeri, dar truda ei se dovedea zadarnică. Cât agonisea ea într'o lună, bărbatul risipea într'o zi. În primii ani, Vasile Furtună avea și un argat, dar acesta, lăsat în voie, își făcea slujba numai de mântulală, vorba ceea : „treacă azi, să vie mâine...”

„Ochitul stăpânului îngrașă vitele“, așa spune proverbul înțelept din bătrâni, el însă nu trecea pe la grajd decât rar.

În vreme ce alți gospodari mergeau la lucrul câmpului, el stătea acasă lungit la soare, sau petrecea în cărciumă din zori și până 'n seară, în tovărășia ortacilor de felul

lui, iar când nu avea ortaci, ştia să bea şi singur. După câteva pahare prindea curaj şi începea să cânte :

*„Am un galben şi nu-i bun
Şi-l voi bea cu mândra 'n drum“...*

iar când se ameţea, o întorcea pe alta :

*„Țuiculiță cu piper,
N'am băut de-alaltăieri,
Doca!...
Țuiculiță cu paprică,
N'am băut de ieri nimică,
Aoleooo, Lenușo ja“!...*

Când se reîntorceau seara oamenii dela lucru, treceau şi ei pe la cârciumă, să bea un pahar-două şi, vorba ceea: „să-şi mai amortească ciolanele ostentite“. Pe Vasile Furtună îl găseau legănându-se pe picioare, beat turtă.

— Bună, seara, Vasilică! îl saluta unul sau altul.

— Noroc! făcea el, cu gura cletoasă.

— Dar ce-ai mai lucrat astăzi, cumetre Furtună? întreba un gospodar, cicălitof de felul lui.

— Ce-am vrut! răspundea el morocănos. Eu nu sunt prost ca voi, să stau în soare toată ziua. Nu m'a făcut mama bou, să trag în brazdă. Avere am destulă și pot trăi cum îmi place.

— O fi, o fi! se coteau sătenii.

— Nu o fi, mă'! Așa-i cum spun eu! Cine are moșie și boi? Vasilică! Dar cai și vaci cu lapte? Tot neica Lică! Hic! Crișmare măi! bătea el cu pumnul în masă, mai adu-mi o cană cu vin și trimite după lăutari, că astă-seară vreau să chefuliesc!

Oamenii îl lăsau în pace și își vedeau de drum.

Într'o seară însă un unchtu al său, căruia îi era rușine de faptele nepotului destrăbălat, îl luă de scurt:

— Bine măi, Vasile, dar asta se numește faptă de creștin? Tu stai la cârciumă toată ziua, iar nevasta îți zace în pat, bolnavă de facere. Ești mai rău ca un păgân și Dumnezeu nu poate să te rabde mult.

Vasile Furtună îl privi o vreme, erunt, apoi se ridică dela masă, ca înțepat și se repezi la bătrân cu pumnii încleștați.

Sătenii cari săriră în ajutorul bătrânului, de-abia putură să-l scoată din mâinile bătaușului turbat de mânia.

Unchiul său, bun la inimă, vru să-l ierte. Când însă bătaușul îi trimise vorbă că dacă-l mai întâlnește în drum îl „curăță de pe lume“, îi făcu proces. Dasile Furtună plăti pentru această ispravă zece mii de lei și mai făcu și o lună de pușcărie. În loc să se cumintească însă, se înrăutăți și mai mult. Pentru timpul petrecut în pușcărie, când n'a avut posibilitatea să bea, se răzbună cu vârf și indesat. Acum nu se mai pomenea de beție zile și săptămâni de-arândul. Și parcă era făcătură. Cu cât bea mai mult, în aceeași măsură îi crește și arțagul. Sătenii începură să-l ocolească, dar într'o seară i s'a înfundat și lui. Luându-se la ceartă cu niște flăcăi, aceștia îi traseră o drăguță de bătăie, de l-a mers colbul. Fusese atât de beat, că a doua zi, când se pomeni din beție, nu-și mai amintea de acela cari l-au scărmanat. A știțicel el dela unii și alții, dar nimeni n'a vrut să-i spună. Se făcea a nu ști. În cele din urmă lăasă lucrul baltă, înecându-și necazul în vin.

Moșia lui rămase în părăgintre. Soția, mamă la doi copii mici acum, avea destul lucru pe lângă casă și nu putea să alerge la câmp. Argat nu mai avea, căci dela o vreme nu vota nimeni să-l slujească. Când se reîntorcea dela cârciumă, noaptea târziu, începea să sbiere ca un smintit și cât cu vină, cât fără vină — la el nu era ales — își lua soția și argatul la părutală.

După câțiva ani începu să vândă din pământ. Azi un petec, mâine altul și într'ozile se pomeni că nu i-a rămas decât ograda casei. Cai nu mai avea. Ii turnase pe gât. Când vându boii în târg, bău „aldămaș“ și, amețit cum era, se apucă de jocuri cu „noroc“. Cu „uite popa!..“ „nu e popa!..“ pierdu câteva mii. Restul se topi în câteva zile, chefulind cu lăutari și umblând noaptea prin oraș, el știa pe unde...

Se reîntoarce acasă ca tras pe horn, cu ochii cufundați în cap și cu fața suptă și galbenă ca ceara.

Vându acum și vaca ce-i mai rămase. Și rând pe rând: car, plug, grapă și alte unelte, se mistuiră ca în foc. Vru să zălogească casa și ograda, dar săfentii nu voiau

să le cumpere. Le era milă de femele și de copii.

Soția lui, harnică și răbdătoare, munea acum prin sat pentru plată. Dara la lucrul câmpului, iar în timpul ternii torcând la cânepă și lână. Din puștinul ce-l câștiga, le cumpăra copiilor îmbrăcăminte și hrană.

— Lasă-l în plata Domnului și nu-ți mânca zilele cu el, o îndemnau femeile din sat. Bărbatul tău, ticălos cum este, are să-ți sfârșească rău de tot. Să fii în locul tău, n'aș mai sta nici o zi într-o casă cu el. Bărbat tare ca un urs, umblă halmana de ici-colo și fuge de lucru ca dracul de tămâie, Doamne Iartă-mă! Copiii îți sunt mărișori. Astăzi-măine poți să-i dai în slugie, iar tu, femele harnică cum ești, îți vei putea câștiga ușor cele trebuincioase pentru trai. Ce va fi însă dacă vei mai avea și un copil în leagăn? Atunci s'a isprăvit să mai poți lucra prin sat, iar din pomană cu greu vei putea trăi, căci lumea s'a înrăutățit. Dileața ce o duct cu bărbatul tău e mai rea decât un iad.

— Știu! oșta nevasta lui Vasile Furtună, dar nu pot să-l părăsesc. Li sunt soție și

trebuie să trag alături de el și în bine și în rău, fiindcă așa am jurat. Dacă îl părăseam dela început, când era în stare bună și când nu aveam copii cu el, ar fi fost mai ușor, dar astăzi, că e sărac ca vai de el, nu pot face lucrul acesta. Copiii mei sunt și copiii lui.

— Dar bine, tu, mulere, astăzi-mâine va vinde și casa.

— Lucrul acesta îl făcea el de mult, dar nu poate să-o vândă, fiindcă jumătate din ogradă și casă e trecută la cărți pe numele meu. Și apoi, orice-ar fi, trebuie să rabd până în sfârșit. Norocul e dela Dumnezeu, iar mie așa mi-a fost rânduit.

Vasile Furtună luneca tot mai adânc în prăpastia destrăbălării. Nemat având ce vinde, începu să fure, căci așa e omul pățimaș. Securi, târnăcoape, lopeți și alte unelte, furate dela săteni în timpul nopții, le vindea la oraș pe preț de nimic și până avea un ban nu se mișca din cârciumă.

În cele din urmă începu să facă și politică.

— Rânduiala din lume nu e bună! le spunea el sătenilor.

— De ce ? întrebau ei mirați.

— Fiindcă nu-l dreptate !

— Ei, nu mai spune ! zâmbeau oamenii pe sub mustăți.

— Ba am să o spun la toată lumea. Sau poate voi credeți că e bine așa cum stă lumea astăzi ?

— Noi nu știm face politică.

— Nu știți, fiindcă sunteți proști. E-he ! mie nu mi-a tors mama pe limbă și știu ce știu. Voi munciți ca boii, iar alții stau cu mâinile în sân și se lăfătesc în toate bună-tățile. Unii au prea mult, iar alții n'au nimic. Asta se zice că e dreptate, hai ! ?

— Ha-ha !... râdeau sătenii în gând. Furtună asta o bolșevic. Moșta lui a dat-o pe gât, gâl... gâl... și ar vrea să se împartă averile bogătașilor. Ar mai avea pe ce să bea o săptămână-două. Dar paște murgule... Cu așa ceva n'at să te 'ntâlnești, jupâne Vasilică, și până să ți-se împlinească pofta, are să-ți dea părul prin căciulă.

Într'o noapte, vrând să fure o secure, pe care o ochise încă de cu seară, fu prins asupra faptului. Se reîntoarse acasă cu spa-tele pline de vânățăi.

A doua zi spre seară ceru dela femele bani.

— N'am de unde să-ți dau, răspuse ea necăjită.

— Asta nu se poate. Ai lucrat toată săptămâna, pentru treizeci de lei la zi. Unde sunt banii ce i ai primit dela Axente! He-he!... râse el, nu sunt atât de prost să nu știu ce se petrece la casa mea.

— Dar bine, omule, tu nu te gândești că am ajuns în pragul iernii, iar copiii ne sunt goi și desculți?! E destul că te țin cu mâncare. Bani ce-i câștig sunt ai copiilor. Nu mai pot să-i las așa desmățați și de râsul lumii.

— Mucește! îi strigă el, că pentru asta te-ai născut. Eu sunt bărbat și pot să fac ce vreau. La casa mea eu sunt stăpân.

— Stăpân, da, la pereții goi, spuse femeia cu amar, căci moșta și vitele le-ai dat gata. Eu muncesc toată ziua, așa, slabă, cum sunt și nu-mi dau odihnă oaselor nici noaptea. Iar tu, cogeam-te bărbat, umbli halmana încoace și încolo, tu știi pe unde, sau petreci la cârciumă. Dacă îți trebuie bani, du-te și tale lemne sau intră ca argat la cineva.

— Să intru argat? Eu? Dasile Furtună! ? hohoti el. Asta n'am să o fac, mai bine mă spânzur.

— Ce mai ști?! Dumnezeu, pe care îl blestemi toată ziua, nu doarme. Cu faptele tale de păgân, sfârșit bun [tot nu vei avea.

— Dă-mi bani, mulere, că mă faci să intru în păcat!

— Omoară-mă, dar bani nu am de unde să-ți dau. M'ar bate Dumnezeu dacă ți-aș da din banii copiilor. Ar însemna să-tarunc pe gărlă. Ardă-o focul căretumă, că numai ea ți-a mâncat norocul.

— Ai să-mi dai tu acuși! râni el și, apucând în mână un ciomag, începu să spargă geamurile și blădele atârinate pe pereți. Femeia sări dela uatră ca opărită și îl prinse de mână.

— Măi, omule, ți-ai pierdut mîntea cu totul? Dacă ai fi băut, nu m'aș mira, dar acum ești treaz și limpede la cap. Bine ți-se mai potrivește numele cu fapta. Nu de geaba te cheamă „Furtună“.

— Dă-mi bani, tu, mulere, că dacă nu toate le sparg și te mai îmblătesc și pe tine!

Femeia, obișnuită cu bătaile, dar temându-și mai mult blidele decât spinarea, îl dădu un pol.

— Cum?! încrunță el din ochi. Imi dai numai un pol? Dar ce sunt eu? bărbat? sau măturolu? Cremenea ei de lume!

— Dai de zilele mele! se tângui femeia,

— Pofti să te văicărești cât vrei, dar până nu-mi numeri în palmă cinei poli nu mă mișc de-acel și toate le sparg!

Pentru a scăpa de el, îl făcu pe voie. El își trânti căciula pe ceafă și porni spre cârcumă. Femeia astupă spărturile geamurilor cu niște cârpe, apoi se așează pe vatră și, îngropându-și capul în palme, începu să plângă. Copiii, sperțați de strigătele tatălui lor și de sgomotul blidelor sparte, se ascuseră după cuptor. Când își auziră mama plângând, începură și ei să scâncească.

— Niculiță mame, nu plânge! îl desmierdă pe cel mai mic. Taci, Petrică! se întoarse spre celălalt. Tu ești bătut cuminte și îți stă rău să plângi.

— Dar mame, măicuță, nu ești cuminte?

— Ba sunt cuminte.

— Atunci de ce plângi mereu?

— N'am să mai plâng.

— Și ai să ne pocnești mâine floricele de porumb?

— Da.

Își culcă copilul în pățul și rămase lângă el până adormiră. Luă apoi furca și începu să toarcă la lumina focului din vatră. Prin văzduhul întunecos se cernea o ploate mărunță, amestecată cu fulgi de zăpadă, iar vântul bătea ascutit, străbătând în gemete prelungi prin geamurile sparte.

În aceeași vreme Vasile Furtună petrecea la cârciumă, bătându-se în piept în fața celor câțiva săteni.

— Voi credeți că eu nu am bani să beau? Am mă'! mai mulți decât voi. Nevastă-mea muncește cât trei. Ea nu e cucoană ca femeile voastre. Ea e proletară! Dar știți voi ce înseamnă vorba ala „proletar“? Nu știți? Ha-ha! proști mai sunteți! Dar las', veți ști și voi în curând.

Își trase căciula pe-o ureche și începu să cânte:

*„Am un galben și nu-i bun
Și-l voi bea cu mândra 'n drum“...*

lar când îl veni lui la socoteală, izbi cu pumnul în masă, întorcând-o pe alta :

„Țuiculiță cu piper,

N'am băut de-alaltăieri...

Aoleooo! Lenușo fa" !...

După câteva zile își prinse femeia numărând niște bani. Văzu cum îl pune într'un săculeț, pe care îl purta în sân. Hm... gândi el, nevastă-mea are bani mulți. A lucrat tot anul pe seama altora și a pus ban lângă ban. Te pomenești că are câteva mii.

Când femeia plecă în sat la lucru, luând și copiii cu ea, Dasile răscoli toată casa, dar bani niciari.

Prost mai sunt! își zise. Banii sunt la femeie, ascunși în săculețul ce-l poartă în sân.

Și, ispitit de dorul banilor, își puse în gând să-l fure. Într'o noapte, reîntorcându-se dela cârciumă beat, își găsi femeia dormind. Se furișă lângă pat și începu să dibuiască prin întunec, căutând săculețul.

Femeia, care de-abia aștipse, se pomeni din somn și simțind că cineva îl pipăie prin sân, începu să țipe :

— Cine-i aici?

— Taci! crâșni el, că te omor!

Recunoscându-și bărbatul și bine știind că vrea să-i fure banii, încercă să se ridice.

— Nu-mi lua banii! gemu ea, sbătându-se. Sunt ai copiilor și are să te bată Dumnezeu!

El îi apăsă capul pe pernă și apucându-i gâtul cu degetele noduroase, strânse din răspuțeri. Cu gândul la săculețul cu bani, strângea de gât mereu.

Horcăitul femeii conțeni. Bărbatul îi smulse săculețul din sân și făcu un pas spre uatră. Se împiedecă în piciorul patului și căzu în brânci. Încercă să se ridice, dar nu putu. Se întoarse acum pe spate și, moleșit de băutură, adormi.

În revărsatul zorilor se pomeni din somn, cu gura arsă de sete. Amintindu-și ca prin vis de cele petrecute, sări în picioare și privi spre fața soției sale, schimonosită de spasmurile morții. Amuțis-o! își zise înspătmântat. De-acum trebuie să fug de-aci, încotro voiu vedea cu ochii. Altfel e rău de mine. Mai aruncă o privire spre pat, apoi ieși din casă grăbit și porni spre poartă. Ajuns în drum își roti ochii în jur și văzu

la o depărtare de câțiva pași doi jandarmi cari plecau în patrulare.

„Aștia vin pentru mine! gânde Vasilie Furtună. Și amintindu-și ca într'o scăpărare de fulger de bătăile luate pe spinare dela jandarmi, pentru furturi și alte isprăvi, începu să tremure de spaimă.

— Dacă pun jandarmii mâna pe mine, mă omoară!

Laș cum era — și cum sunt de altminteri toți destrăbălații — își căută în grabă o funie și, urcându-se în podul cășii, se spânzură.

Își luase răsplata pentru faptele săvârșite.

Iar cei doi copii, cari aveau obiceiul să se pomenească din somn de vreme, priveau oarecum mirați spre măicuța lor, care dormea cu ochii deschiși și nu mai vrea să se trezească.

Norocul e dela Dumnezeu.

Partenie Mărculeț, poreclit „Buhatul“, se căsătorise de tânăr. Își luase de nevastă o fată săracă, dar frumoasă și înțeleaptă. Fiind orfan de războiu și unteul copil al

mamei sale văduve, fu scutit de serviciul militar.

Se părea că o nimerise bine cu însurătoarea. Nevastă cum era Stănceuța lui nu prea se găsea. Iți era mai mare dragul să privești spre casa lui Partenie, frumos văruită și spre grădinița plină cu flori și tot felul de zarzavaturi. Curtea și interiorul casei străluceau de curățenie.

— Așa nevastă mai zic și eu! spuneau sătenii, când treceau pe lângă casa lui.

Dar Stănceuța se pricepea și la munca câmpului. Lucra toată ziua alături de bărbat, sprintenă și bucuroasă. Intrase norocul în casa lui Mărculeț, căci averea lui sporea din zi în zi. După zece ani de căsănie fericită, femeia i se bolnăvi greu și, într-o dimineață posomorită de toamnă, închise ochii pentru totdeauna.

Jalea lui Partenie era mare. Pierduse în Stănceuța o soție bună și credincioasă.

Sătenii, văzându-l necăjit și vrând să-l mângăie, îi spuneau adesea:

— Las', frate Mărculeț, nu te mai boaci alâta. Ești tânăr încă și îți vei găsi ușor altă nevastă.

El însă nu se gândea la însurătoare, căci prea îl fusese dragă Stăncuța.

Când venea acasă seara dela lucru și o vedea pe Lenuța, fetița ce-l mai rămase în vleață din cei patru copii ce-l avusese și care de-abia împlinise anul, i se punea un nod în gât și începea să plângă.

Dar timpul ce trece pe nesimțite, e leac bun pentru uitare. Așa fiind, dela o vreme s'a mai tocit și necazul lui Mărculeț și încet-încet i s'a șters din minte chipul Stăncuței.

Fiind om în stare bună, avea mult de lucru. Mamă-sa îmbătrânise și, slabă cum era, nu mai putea să lucreze. Pentru ea era destul să o îngrijească pe Lenuța, să țină casa curată și să gătească de mâncare. De altceva nu era vrednică. Dar chiar și atâta era prea mult. La casa unui gospodar însă mai sunt și altele de isprăvit.

Neavând încotro, după șase ani de văduple se însură din nou. Dar hei! a doua nevastă nu semăna nici pe departe cu Stăncuța. Asta era leneșă și rea de gură.

După credința poporului, strigătul buhatului de baltă prevestește an mănos. Pe Partente Mărculeț îl porecliseră sătenii „Bu-

hatul“, fiindcă știa să imite bine strigătul acestei păsări băltărețe. Când treceau acum pe lângă casa lui, sătenii își aruncau privirea spre grădinița de lângă drum, plină cu burulene și dădeau din cap:

— Sărmanul Mărculeț, rău i-a mai cântat „buhaiul“ cu a doua însurătoare. Se cunoaște de departe că nu Stănceuța e stăpână la casă. După câțiva ani, sufletele din casa lui Partente sporiră. Ruxanda, cum se numea a doua soție, îl dăruț cu o fată și mai apoi cu un băiat.

Nevasta nu-și mai încăpea acum în piele. Fudulă cum era, umbla cât e stulcea de mare în minciuni pe la vecine, cu furca 'n brâu. Copiii îi lăsa în grija bătrânei.

În două-trei zile, torcea și ea un fus; vină însă știa să găsească la toate. Pe fetița Stănceuței o dușmănea de moarte și îi făcea tot felul de mizerii. O punea la lucruri grele și, pentru nimica-toată, o lua la bătăie. Ba uneori o lovea și pe soacră. Bătrâna, bună de inimă și nevrând să facă rușine la casă, tăcea și răbda. Partente cam dădea cu socoata cum merg treburile la casă. Domol însă cum era, își vedea de lucrurile

lui. Copil îl erau dragi, dar dintre toți îl iubea mai mult pe bălat, fiindcă... de, așa e țăranul mărginit la minte. Iar mama lui Sorin era Ruxandra și, ca atare, ei toate i se iertau. Trăind în tovărășia unei femei cu sufletul negru, dela o vreme se înrăutăți și el.

După moartea bătrânei, pentru fetița Stăncuței urmașă zile rele. Până a trăit, o mai ocrotea și, când vitrega voia să o bată, îi făcea uneori ușe de scăpare, suferind ea în locul Lenuței. Acum însă nu mai avea cine să o ocrotească. Tatăl ei, molău, ca un buhatu, nu vedea nici chiar lucrurile pe cari ar fi trebuit să le vadă. Femeia apucase la putere și își făcea acum de cap. Doința ei era poruncă nu numai pentru copil, dar și pentru bărbat. Mama vitregă lenevia în pat până la prânz, iar pe fetița Stăncuței o scula în zori și îi dădea de lucru.

— Scoală tu, leneșă și aprinde focul. Cerne făină pentru pâine și mulge vacile. Du apot la porci de mâncare.

Când termina cu acestea, o trimetea după apă la fântână și o puneă să spele hatne.

Pe la prânzul mare, vitrega își punea furca 'n brâu și o lua prin sat, lăsându-le toate în grija Genuței. Iar dacă se întâmpla să facă cel doi copii ai Ruxandei vreo bo-roboafă — cum e felul copiilor desmierdați — Genuța trăgea scurta. Vitrega o lua la palme și sbiera ca o smintită :

— Nemernică ce ești! Pentru asta te-am pus eu să grijești de casă? Am să-ți sdrobese oasele! Pe când mai dau pe-acasă, să aflu tors un fus de băteală. Și nu cumva să mi umbli cu vre-un șiretlic, că te omor! Ai înțeles?

Pleca apoi pe la vecine, în povești și minciuni.

Intr'o seară, la o șezătoare, flăcăii satului îl făcură și cântecul :

*„Nevasta unui buhai
a găsit mai ieri pe plai
o căciulă și-o minciună
și-a venit în sat să spună
câte 'n soare și în lună...*

*Nu se teme de bărbat,
pe Sorin l'a înjărcat
și-umblă haimana prin sat,*

*culegând minciunile
și toate prostiile...*

*Iar sârmanul de „buhai“
visează că e la rai
și mânâncă tot mălai.
Așa-i bre, când minte n'ai“ !...*

Cântecul i se potrivea Ruxandei de minune. Ea știa tot ce se petrece în sat.

— Auzi, soro, îl spunea cutărei vecine, Stan iar și-l bătut femeia. Măiculiță Doamne! clătina ea din cap, să-i fiu eu nevastă, l-aș învăța pe dumnealul la omente! E-he! Dar ce mai știi?!... Poate și Anuța lui Stan e vinovată. Se vorbesc multe prin sai pe so-coteala ei...

Și, domolindu-și glasul, îi spunea vecinei tot ce știa despre nevasta lui Stan.

— Dar întâmplarea cu fata lui Nicolae Pipirig ai auzit-o?

— Incă n'am auzit nimic.

— Păi, stai soro, să-ți spun eu. E lată de tot, zău așa.

Și începea să clămpănească din gură ca o meliță.

Vecinele... de, minte femelască, o ascultau cu plăcere. Acasă le isprăvea Genușa toate.

Ștîind-o harnică și cuminte, sătenii îi spuneau adesea când o întâlneau:

— Ești fată vrednică, Genușo și Dumnezeu are să-ți dea noroc. Veți scăpa tu acuși din ghearăle Ruxandei, dar până una-alta rabdă și taci.

Flăcăii îi făcură și Genușei cântecul:

*„La căsuța cu doi tei,
printre flori de ghiocci,
a crescut și o lelea
d'albă mândră ca o stea.*

*Dar o cârtiță urită
te miri de unde venită
îi sapă la rădăcină
și nu-i dă de loc hodină.*

*O roade din rădăcini
înțepând-o tot cu spini,
floricica să pălească
și de tot să veștezească.*

*Nu o rabde Dumnezeu,
cârtiță cu suflet rău!...*

Cu toafe greutatea și chinurile îndurate dela mama vitregă, Lenuța creștea văzând cu ochii. Când împlini optsprezece ani, era atât de voinică și frumoasă, că greu i-al fi putut găsi pereche. În Dumineci și sărbători mergea și ea uneori la horă. Se îmbrăca acum în hainele rămase dela mălțuță sa. Flăcăii satului o furau din ochi, de dragă ce le era.

Peștorii începură să curgă.

Lenuța nu avea decât puțină zestre. Tatăl ei, ajuns cu totul sub stăpânirea Ruxandei, nu-i făgăduia decât o vacă, patru oi și un pământ pentru două mierțe de sămănătură. Partenie Mărculeț avea avere multă, dar maștera voia să-și înzestreze copiii ei și nu pe fata Stăncuței. Gospodarii cari aveau feciori de însurat știau bine lucrul acesta. Lenuța însă era pricepută la toate, iar hărnicia ei prețuia mai mult decât po-goanele de pământ pe cari le aveau ca zestre alte fete de măritat.

Lenuța îl avea drag pe Radu Manea, bătatul unui gospodar fruntaș. Nu e de mirat, căci Radu era cel mai cuminte și cel mai frumos dintre flăcăii satului.

De dragul Lenușei s'ar fi însurat și el. Părinții lui însă îl sfătuiră să aștepte până va termina cu milităria. Era recrutat din primăvară și trebuia să plece acum la armată.

Intr'o zi de Duminică, Lenușa se întoarse dela horă spre casă, întovărășită de Radu.

— Eu mâine plec, Lenușo, la armată, îi spuse el, luând-o de mână. Tu bine știi cât îmi ești de dragă și dacă îți la mine, așteaptă-mă.

— Am să te aștept, Radule.

— Așa spui tu acum. Dar ce vei face când Ruxandra te va sili să te măriți cu Nicolae? El a isprăvit cu milităria și e destul de bogat. Și-apoi, mai sunt și alți flăcăi în sat. În vreme de doi ani, cât am să cătănesc, multe se pot întâmpla.

— Da, bădișă, multe se pot întâmpla. Tu poți să-ți uiți de mine.

— Nu, Lenușo, îți jur că n'am să te uit! Părinții mei te au dragă ca lumina ochilor și abia așteaptă să te vadă noră în casă. Tu însă rămâi alai ca într'un viespar.

— Sunt obișnuită de mică cu necazurile, oftă Lenușa și pot să sufăr încă doi-trei ani.

— Lenuțo!

— Radule!

— Dar spune-mi, șopti el, desmerdându-i costițele negre ca peana corbului, te mai bate și acum Ruxanda?

— Bădiță. De certat mă ceartă în toată ziua. Așa e felul ei. Dar alt rău nu-mi face.

— Să nu-și mai pună mâna pe tine, că așa blând cum sunt, de dragul tău aș fi în stare să fac moarte de om. Flăcăilor din sat le-am spus și astăzi să te lase 'n pace. Tu ești a mea și vai aceluia care ar cuteza să te necăjească. Cât pentru Ruxanda... Las' pe mine, am să-ți fac eu un cântec.

— Ce? I se miră Lenuța. Te pomenești că tu ai ghicit cântecul ce l-am auzit dela fete în șezătoarele?

— Da, Lenuțo. Cântecul pentru Ruxanda și acela în care e vorba despre-o floare de „lalea“ le-am ghicit eu, priveghind într-o noapte senină, cu gândul la tine.

— Radule, dragule!...

După plecarea lui Radu la armată, maștera începu iarăși să o necăjească, înțepând-o cu limba ei veninoasă.

-- Ar fi vremea să te măriți, fată, că astăzi-mâine vei împleți costiță albă. De-o vreme 'ncoace prea ți-ai luat nasul la purtare. Ți miroase a domnie. Ehei, mândro, Radu Manea nu e pentru tine. Lui ți trebuie altfel de nevestă, nu o golană cum ești tu. Nicolae nu-ți place, Vlăduț nici așa.

— Las-o, mulere, să-și facă de cap, spunea Partenie ursuz. Zestre mai mare decât l-am făgăduit tot n'am să-l dau, măcar să fe-tească o sută de ani. Se va trezi ea de cap odată, dar va fi prea târziu.

Lenuța tăcea și își vedea de lucru, harnică și înțeleaptă ca în totdeauna. La horă nu mergea decât atunci când venia Radu în concediu. Și dragostea lor în loc să se micșoreze, creștea tot mai mult. Într-o zi, tatăl lui Radu o întâlni pe Lenuța la câmp.

Ea îi dădu „bună ziua“, fără să-și întrerupă lucrul.

-- Dar harnică mai ești, fata moșului! surâse el, privind-o pe Lenuța cu bunătațe.

— Până de seară trebuie să isprăvesc cu plivitul, nene Dasile și mai am încă o pazmă bună.

— Lasă acum pluvitul, Genușo și vino să stăm puțin de vorbă. Nu te-am văzut de mult și aș vrea să-ți spun una-alta.

— Te ascult, nene Vasilică, zâmbi ea îmbujorată.

— Bine, fetișo, dar întâi aș vrea să știu dacă mai ții la Radu.

Ea își plecă privirea în jos și începu să scormonească în pământ cu plevița.

— Ți-e drag și acum bătatul? Spune, fetișo moșului, stăruțel. Pentru dragostea voastră curată nu trebuie să-ți fie rușine.

Ea îl privi acum pe gospodarul Manea cu ochi senini și șopti:

— Mi-e drag.

— Vorba asta mi-a mers la inimă, Genușo. Să-ți dea Dumnezeu noroc și sănătate! Eu și baba mea suntem bucuroși de-o noră cum ești tu. Dar și Radu e bătat bun. Nu mă mir că ți e drag. Că nu-ți dă maștera zestre multă, habar să n'ai, fetișo. Avere avem noi destulă, slavă Domnului! Numai sănătate să ne dea Dumnezeu și toate vor fi bine. Zestrea ta are să-ți stea Ruxandei în gât, pe lumea aialaltă. Noi nu avem nevoie

nici de bol și nici de altceva, numai de-o noră cum e Lenuța Stăncuței. Ierte-o Dumnezeu pe măicuță-ta, că harnică și bună a mai fost. Nouă ne ești dragă, tocmai fiindcă ești fata Stăncuței. Peste un an Radu se eliberează și pe urmă... he-he! zâmbi el, vom face o nuntă să-l meargă vestea. Așa, Lenuțo. Până atunci însă mai rabdă, căci „cu răbdarea treci marea“.

Dreamea a trecut și într'o zi Radu se întoarce acasă. Curând după asta se făcu la casa gospodarului Vasile Manea o nuntă ca în povești. La veselie care a ținut trei zile de-arândul, a luat parte satul întreg. Numai Ruxanda nu avea chef de veselie. Ea rămase acasă, fiindcă nuntași, când veniă la casa lui Mărculeț după mireasă, începură să-i descante niște vorbe cari îi pricinuiră multe zile amare.

În vremea cât a petrecut la militărie, Radu ghici un cântec care merita să fie dat la gazetă.

Femele cari aveau fete de măritat și trăgeau într'o vreme nădejdea lui Radu, clătinău acum din cap:

— Dar bine a mai nimerit-o fata Stăncuțel cu măritișul!

— De! făceau bărbații. Genuța e fată vrednică, iar norocul e dela Dumnezeu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ce este Asociațiunea „Astra“?

Asociațiunea „Astra“ e cea mai veche și cea mai mare societate românească din Ardeal pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

De sigur va vrea să știe cetitorul acestei broșuri una-alta despre despărțămintele și „Cercurile culturale“ ale „Asociațiunii“. Ce sunt ele și ce vreau ele.

Dacă în comuna în care locuiește, nu s'ar afla un „Cerc cultural“ — ar fi foarte cu cale să se facă luntre și punte ca să se înființeze un astfel de cerc.

Informațiile de mai la vale ti vor da toate răspunsurile trebuincioase, cui să se adreseze pentru înființare. Dacă va dori amănunte și mai multe, să ceară „Regulamentul pentru Regionalele, Despărțămintele și Cercurile culturale ale „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român Astra“, dela Sibiu, Strada Șaguna 6.

Ce sunt *despărțămintele*?

„Despărțămintele sunt instituții ale „Asociațiunii“, care organizează și conduc viața culturală, socială și economică de pe teritoriul lor și colaborează astfel la realizarea scopului „Asociațiunii“, promovând educația, cultura și bunăstarea poporului român. Ele sunt organe care formează legătura între centru, regionale și Cercuri culturale.

„Despărțămintele se înființează din totalitatea membrilor „Asociațiunii“ cu domiciliul pe teritoriul despărțământului proiectat.

„Despărțămintele se organizează pe plase administrative, cu sediul (reședința) în sediul plasel sau în alt centru potrivit.

„*Intr'o plasă se pot organiza, după trebuință și mai multe despărțăminte, dacă pe teritoriul despărțământului proiectat se află cel puțin 15 membri fondatori, pe viață sau activi.*

„Gruparea comunelor în despărțăminte se poate face și fără respectarea arondării plaselor.

„Despărțământul din plasa centrală a județului se va numi despărțământul central-județean, va purta numele județului și va avea sediul totdeauna la sediul județului.

„Organizarea despărțămintelor se ține de atribuția comitetului central și se face într'o adunare a membrilor „Asociațiunii“ din ținutul respectiv, sub conducerea unui membru al „Asociațiunii“, delegat spre acest scop de către comitetul central.

„Organizarea despărțămintelor se poate înfișa și din public, dacă cel puțin 15 membri fondatori, pe vleață sau activi o cer aceasta în scris“.

„Cercurile culturale sunt ramificațiile cele mai depărtate de centru ale „Asociațiunii“, prin care aceasta intră direct în atingere neîntreruptă cu păturile largi ale poporului. Cercurile culturale sunt societăți constituite din membrii „Asociațiunii“ și lucrează la înaintarea culturii poporului.

„In fiecare comună, în care se află cel puțin 10 membri ai „Asociațiunii“ se poate înființa un Cerc cultural, sub numirea „Cercul cultural Astra“, comuna

„In comunele urbane Cercurile culturale se înființează pe circumscripții, în fiecare circumscripție putându-se înființa câte un Cerc cultural, dacă sunt cel puțin 10 membri ai „Asociațiunii“.

„Membrii diferitelor societăți industriale și întreprinderi (mine, uzine, etc.), înscriindu-se membri la „Asociațiune“ și fiind admiși de comitetul central, se pot constitui în Cercuri culturale ale „Astrei“.

„Fiecare Cerc cultural se ține de acel despărțământ pe al cărui teritoriu se află.

„Organizarea Cercurilor culturale se ține de atribuțiile comitetului central și ale comitetului despărțământului... se face sub conducerea unui delegat al comitetului central sau al comitetului despărțământului“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

UNIVERSITATEA CLUJ

1900-1910

1900-1910

Datorințele bunului român.

I. Ce este Asociațiunea „Astra” ?

Este cea mai mare și cea mai veche societate românească din Ardeal, pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

II. Ce a făcut și va face Asociațiunea ?

1. A ajutat în timpuri grele, cu *burse*, tinerii români la învățătură de carte și de meserii. — 2. A înființat o *bibliotecă centrală* în Sibiu. — 3. A înființat un *Muzeu* minunat, cuprinzând mai ales lucruri făcute de harnicele țărance române, dar și alte celea. — 4. A ținut zeci de mii de *conferențe* populare la sate și la orașe. — 5. A înființat *cursuri pentru analfa-beți* (neștiutori de carte). — 6. A înființat *bănci populare și cooperative*. — 7. A tipărit, în zeci și zeci de mii de exemplare, *cărți de învățătură și petrecere pentru popor*. — 8. Tipărește revista „*Transilvania*”. — 9. A înființat *despărțăminte, cercuri culturale, biblioteci populare* la sate. — 10. A ajutat construirea de *Case naționale*. — 11. Ajută tipărirea unei biblioteci pentru cărturarilor cu școală mai mare (de către Secțiile „*Astrei*” din Cluj).

III. Ce trebuie să facă orice Român bun ?

1. Să se *înscrisă membru* la Asociațiune (membru fondator 1000 Lei, membru pe viață 500 Lei, membrii activi 50 Lei). — 2. Cărturarilor cu știință de carte mai multă să aboneze revista „*Transilvania*” și să cumpere cărțile tipărite de Secțiile „*Astrei*”. Aceștia, și apoi lumea dela sate să cumpere broșurile din Biblioteca populară a „*Asociațiunii*” (fiecare coală de tipar de 16 pag. 1 Leu, 50 coale cu 800 pag. 50 Lei)

**Să iubiți Asociațiunea „Astra” — cetitori
români ai acestei cărți!**

**Dacă iubiți Asociațiunea aceasta, să știți
că lucrați pentru propășirea noastră, a tu-
turora!**

**„Astra” vrea o fărâșime sănătoasă, de-
șteaptă, vrednică, cu gospodării înfloritoare,
cu încrederea într'un viitor strălucit.**

Calea „Astrei” duce spre mântuire!

**Ultimele numere ale „Bibliotecii popo-
rale” sunt următoarele:**

Nr. 238. *Anecdote*, de Gh. I. Chituc.

✓ **Nr. 239. *Zile Mari*. Conferințe pentru
sărbătorile naționale: 24 Ianuarie, 10 Mai,
8 Iunie, Ziua Eroilor și 1 Decembrie de Horia
Teculescu.**

**Nr. 240—241. *Zile Mari*. Conferințe pentru
sărbătorile naționale: 24 Ianuarie, 10 Mai,
8 Iunie, Ziua Eroilor și 1 Decembrie de Gh.
Beniog și Aurel Radu.**

**Nr. 242. *Cărturari români*. Biografia de
Ion Agârbiceanu. Material de utilizat și la
conferințe.**

**Nr. 243. *Calendarul pentru popor al Aso-
ciațiunii*, pe anul 1938, întocmit de Horia
Petra-Petrescu.**

**Nr. 244. *Din durerile Maramureșului*,
plesă în 3 acte și două tablouri, de George
E. Racofi, trad. de Cornelia Dr. Șotel.**

✓ **Nr. 245. *Cămin pustiu*, plesă teatrală în
3 acte, de Sabin G. Truția.**